

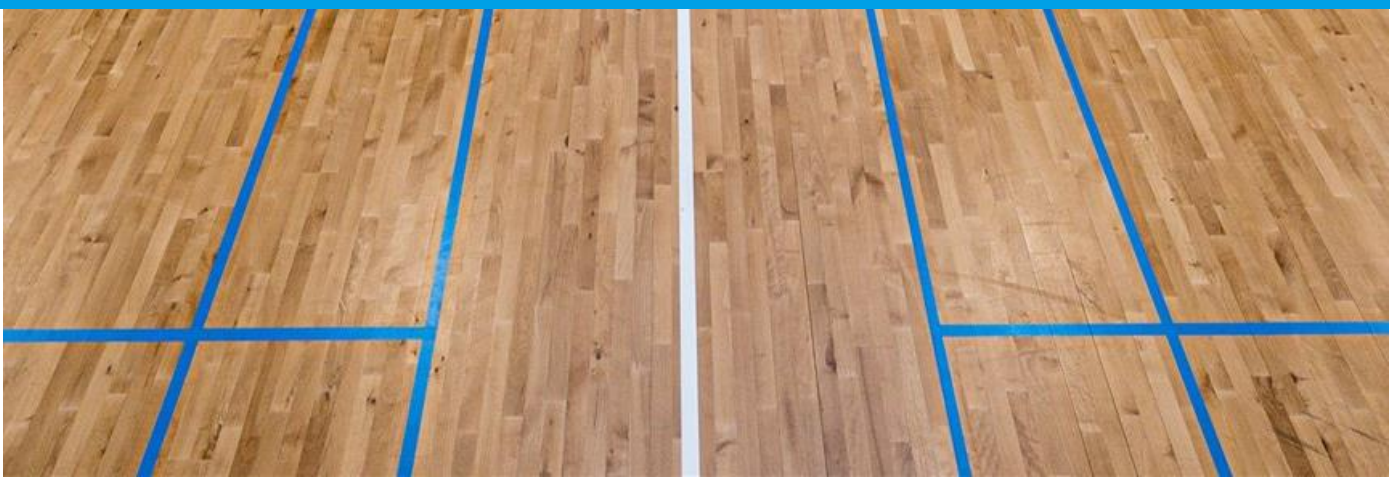
Gemeente
Amsterdam

Criminele inmenging in de Amsterdamse amateursport

"Je gaat het pas zien als je het doorhebt"

Onderzoek, Informatie en Statistiek

In opdracht van: Programma De Weerbare Stad

Projectnummer: 21122

Auteurs: Sara de Wilde, Sara Rubingh, Anne Huijzer, Nathalie Hesseling

E-mailadressen: s.wilde@amsterdam.nl, s.rubingh@amsterdam.nl, a.huijzer@amsterdam.nl,
nathalie.bosman@amsterdam.nl

Bezoekadres: Weesperstraat 113-117

Telefoon: 020 251 0333

Postbus 658, 1000 AR Amsterdam

data.amsterdam.nl

Amsterdam, maart 2022

Foto voorzijde: Apollohal, fotograaf Alphons Nieuwenhuis (2020)*

**Deze foto dient als illustratie bij dit rapport en heeft geen relatie tot de inhoud van het rapport*

Inhoud

Samenvatting en conclusie	5
Methode	5
Kennisniveau/status quo	6
Aard en omvang	8
Handelingsperspectief	10
Conclusies	12
Inleiding	14
Doel onderzoek en onderzoeksvragen	14
Definitie criminele inmenging	15
Doelgroep	15
Methode	16
Rapport	17
1 Kennisniveau	18
1.1 Meeste sportclubs en sportbonden hebben van criminele inmenging gehoord	18
1.2 Meeste respondenten hebben een beeld bij criminele inmenging in de amateursport	19
1.3 Criminele inmenging is een probleem zodra het ontstaat	21
2 Aard en omvang	23
2.1 Mediascan en RIEC: enkele casussen van criminele inmenging bij voetbalclubs	23
2.2 Drie procent van de sportclubs vermoedt of ziet criminele inmenging bij de eigen club	24
2.3 Meerderheid van de sportclubs heeft niet te maken gehad met situaties die kunnen duiden op criminele inmenging	24
2.4 Veertien procent van de sportclubs vermoedt of ziet criminele inmenging bij andere clubs	28
2.5 De meeste bonden zien geen signalen van criminele inmenging, maar zien wel situaties die erop kunnen duiden	30
2.6 Professionals zien diverse signalen bij Amsterdamse amateursportclubs	32
2.7 Snelle stijgers lijken niet op grote schaal voor te komen in Amsterdam	36
2.8 De meeste sportclubs vinden zichzelf niet kwetsbaar hoewel er wel degelijk kwetsbaarheden zijn	36
3 Handelingsperspectief	42
3.1 Sportclubs niet altijd in staat om criminele inmenging te herkennen en te weren	42
3.2 Veel sportclubs nemen geen bewuste maatregelen tegen criminele inmenging	44
3.3 Clubs zien belang van thema criminele inmenging maar er is weinig tijd voor beschikbaar	47

3.4 Sportclubs zouden bij vermoedens vooral in gesprek gaan met de politie, gemeente of sportbond	49
3.5 Meeste sportclubs hebben geen behoefte aan hulp en ondersteuning van personen of organisaties om de sportclub te weren tegen criminele inmenging	50
3.6 Zes op de tien sportclubs zeggen niets nodig te hebben om criminele inmenging te weren	51
3.7 Sportbonden hebben niet altijd voldoende kennis in huis om sportclubs te helpen met criminele inmenging	52
3.8 Gemeente zou sportclubs op diverse manieren kunnen helpen	54
3.9 Opsporingsinstanties kunnen helpen bij herkenning en bewustwording van clubs	56

Samenvatting en conclusie

In 2020 is in opdracht van de ministeries Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Justitie en Veiligheid (J&V) een landelijk onderzoek gedaan naar criminele inmenging binnen de amateursport omdat de omvang van ondermijning in de amateursport nog onvoldoende in beeld was.¹ Het landelijke rapport bevatte aanknopingspunten om lokaal verder onderzoek te doen naar dit fenomeen. In het initiatiefvoorstel *Amsterdamse aanpak sportondermijning* is daarom onder meer voorgesteld om de sportondermijning in Amsterdam in beeld te brengen.² Hierbij is gevraagd aan te sluiten bij het landelijke onderzoek en aandacht te besteden aan clubs die plotseling stijgen in het klassement. Het programma De Weerbare Stad van de gemeente Amsterdam heeft Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) gevraagd om dit Amsterdamse onderzoek uit te voeren.

De doelen van het Amsterdamse onderzoek zijn:

- Aanknopingspunten bieden voor handelingsperspectief tegen criminele inmenging.
- In kaart brengen in hoeverre betrokken actoren criminele inmenging kunnen signaleren.
- In kaart brengen hoe sportclubs zich weren tegen criminele inmenging.
- Een globale schatting maken van de mate waarin en de manieren waarop criminele inmenging plaatsvindt in de Amsterdamse amateursport.

Deze doelen zijn te definiëren in drie thema's (kennisniveau/status quo, aard en omvang van de problematiek en handelingsperspectief). Bij elk van deze drie thema's is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd die in deze samenvatting worden beantwoord.

Methode

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, heeft OIS een aantal onderzoeksmethoden toegepast. Allereerst is een korte literatuur- en mediascan gedaan om inzicht te krijgen in criminele inmenging in de amateursport. Ook zijn de mogelijk signalen en situaties die in deze eerdere onderzoeken zijn uitgevraagd of naar voren kwamen gebruikt in het opstellen van de enquêtes en topiclijsten voor het voorliggende onderzoek.

Vervolgens is een enquête opgesteld en uitgestuurd naar 579 Amsterdamse amateursportclubs en naar 63 sportbonden. In totaal vulden 158 Amsterdamse sportclubs de enquête in (27% respons) en 11 sportbonden (17% respons). Daarnaast zijn verdiepende interviews gehouden met vijf Amsterdamse amateursportclubs, drie sportbonden (beide uit diverse takken van sport en zowel sporten in teamverband als individuele sporten) en zes professionals die vanuit opsporing, beleid of advisering betrokken zijn bij dit onderwerp. De meeste interviews werden vanwege de coronapandemie digitaal, via MS Teams, gehouden.

¹ Bruinsma, M., Stevens, V., Cremers, R. & Spapens, T. (2020). *Criminele inmenging bij amateursportverenigingen*. Utrecht/Tilburg: Bureau Bruinsma, Mulier Instituut, Tilburg University. Te raadplegen via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/11/20/criminele-inmenging-bij-amateursportverenigingen>

² Bron: Initiatiefvoorstel Poot (VVD) en Mbarki (PvdA), getiteld: *Amsterdamse aanpak sportondermijning* (2020).

Onder criminele inmenging in de amateursport is, afgeleid van het landelijke onderzoek, in dit onderzoek verstaan:

Personen die een link (lijken te) hebben met criminaliteit en die een rol hebben of proberen te krijgen binnen de sportclub. Het kan ook gaan om vermoedens of signalen dat de sportclub wordt gebruikt voor criminele activiteiten. Voorbeelden hiervan zijn:

- Het sponsoren van de club met zwart geld en/of met geld dat is verkregen door criminele activiteiten.
- Personen met een criminele achtergrond die invloed uitoefenen op het beleid van de club.
- Het clubgebouw wordt gebruikt voor illegale activiteiten, zoals drugsopslag of gokken.

Dit zijn slechts voorbeelden, criminele inmenging is een breed begrip. Het kan verschillende vormen aannemen en het is ook niet altijd duidelijk dat er sprake is van criminele inmenging. Het is dan ook vaak een langzaam proces, criminele inmenging gebeurt meestal niet van de een op de andere dag. Kortom: het is een grijs gebied.

De definitie van amateursportclubs in het huidige onderzoek betrof:

Sportaanbieders die geen winstoogmerk hebben, een bestuur hebben, eventueel zijn aangesloten bij een sportbond, niet actief zijn binnen professionele competities en geregistreerd staan als vereniging of als stichting.

Kennisniveau/status quo

In hoeverre weten amateursportclubs wat criminele inmenging is?

Twee derde van de ondervraagde sportclubs zegt weleens te hebben gehoord van criminele inmenging en te weten wat het is. Dat geldt ook voor de meeste sportbonden. Respondenten kennen het voornamelijk uit de media of van horen zeggen, waarbij het vooral gaat om voorbeelden van voetbalclubs. Respondenten denken bij criminele inmenging vooral aan witwassen, (criminele) personen die invloed proberen uit te oefenen binnen de club, betalingen of sponsoring met crimineel of zwart geld en het gebruiken/misbruiken van de club voor criminele activiteiten. Professionals denken ook nog aan status- en goodwillverwerving. Het beeld van de respondenten sluit aan bij de definitie die gebruikt is in dit onderzoek.

Daarentegen heeft 17% van de geënquêteerde sportclubs nog nooit van criminele inmenging gehoord en 16% heeft er wel van gehoord maar weet niet wat het is. Sommige geïnterviewde sportclubs denken criminele inmenging moeilijk te kunnen herkennen. Een aantal professionals heeft de indruk dat het kennisniveau van de clubs (heel) laag is doordat clubs voornamelijk draaien op vrijwilligers, vooral bezig zijn met praktische zaken binnen de club en enigszins naïef zijn over dit thema. Uit het landelijke onderzoek bleek eveneens dat sportclubbestuurders moeite hebben met wat onder criminele inmenging moet worden verstaan.

In hoeverre zijn amateursportclubs zich bewust van criminele inmenging?

Hoewel de meeste sportclubs weten wat criminele inmenging is, is het lastiger voor sportclubs om het bij hun eigen sportclub te herkennen. Zo vindt de ene sportclub het lastig te bepalen of er mogelijk criminele inmenging speelt of dat het gaat om roddels, een ander geeft aan er niet dagelijks mee bezig te zijn en het daardoor niet snel te herkennen.

Volgens de sportbonden zijn er clubbesturen die hun leden goed kennen en weten wat er speelt op de club. In hoeverre clubs criminele inmenging kunnen herkennen is dan ook afhankelijk van kwetsbaarheden van de clubs. Daarnaast kan het niet kunnen herkennen van criminele inmenging een club ook kwetsbaar maken.

De meeste sportclubs vinden hun club niet kwetsbaar voor criminele inmenging: 63% denkt dat de club (zeer) onkwetsbaar is. Een derde vindt de club niet kwetsbaar maar ook niet onkwetsbaar. Twee procent vindt hun club wel kwetsbaar voor criminele inmenging. De sportbonden zijn iets meer verdeeld over de kwetsbaarheid van hun sportclubs.

Sportclubs, sportbonden en professionals hebben in de interviews factoren genoemd waarvan zij denken dat die sportclubs kwetsbaar maken voor criminele inmenging, onder te verdelen in financiële en organisatorische factoren:

financiële kwetsbaarheid	organisatorische kwetsbaarheid
financiële en administratieve problemen bij veel clubs (leidt bijv. tot minder vragen stellen aan sponsors)	hoge ambities in combinatie met een laag moreel kompas
gebrekkige screening/controle van sponsors	belangenverstrengeling/niet-transparante processen
mate waarin het bestuur open staat voor aanbiedingen om het eerste elftal te betalen/om hogerop te komen	schaarste van vrijwilligers en bestuurders; teveel zaken bij één persoon beleggen
het financiële model van clubs (lage contributie versus steeds hogere eisen)	kleine clubs (scheiding tussen strategie en uitvoering kan vervagen)
ambities voor topsport als daar geen budget voor is	grote clubs (overzicht op alles wat er binnen de club gebeurt kan ontbreken)
in sommige sporten gaat veel geld om, waardoor het aantrekkelijk is voor criminelen	bestuursproblematiek
hoe meer faciliteiten een club nodig heeft (accommodatie, tenues etc.), hoe meer geld er nodig is	een lang zittend bestuur
	weinig belangstelling van leden, bijvoorbeeld voor een ALV

Daarnaast zijn er nog enkele kwetsbaarheden genoemd niet passen in deze indeling:

- Goed presterende clubs (gokken en matchfixing kunnen op de loer liggen).
- Clubs in kwetsbare wijken.
- Teamsporten (mogelijkheid om spelers in te wisselen).

Doen amateursportclubs al iets om zich te weren tegen criminele inmenging?

Hoewel sportclubs diverse kwetsbaarheden kennen voor criminele inmenging, zegt driekwart van de geënquêteerde sportclubs geen maatregelen te nemen om zich te weren tegen criminele inmenging en daar ook niet mee bezig te zijn. Een op de vijf doet dit wel.

Als aan sportclubs in de enquête vervolgens een lijst specifieke maatregelen wordt voorgelegd, blijkt dat sportclubs wel degelijk maatregelen nemen die criminele inmenging kunnen weren. Het betreft met name controlerende maatregelen rondom financiën en bij de club betrokken personen. Zo houden bij 91% van de clubs minimaal twee personen toezicht en controle op de financiën. Bij ongeveer de helft van de clubs worden gesprekken met mogelijke sponsors of donateurs altijd met twee bestuursleden gedaan, is er een vertrouwenspersoon aangesteld, vindt bij nieuwe sponsors, bestuurders en trainers een algemene screening plaats op basis van openbare bronnen en worden er Verklaringen Omtrent Gedrag (VOG) aangevraagd bij nieuwe sponsors, bestuurders en trainers. Criminele inmenging is daarentegen nauwelijks gespreksonderwerp binnen de eigen club of met partijen daarbuiten; een conclusie die ook werd getrokken in het landelijke onderzoek.

Basiseisen Sociale Veiligheid Sport³

De gemeente Amsterdam wil dat sportaanbieders waarmee de gemeente een contractuele relatie heeft minimaal voldoen aan basiseisen op het gebied van sociale veiligheid. Denk aan een VOG voor trainers en begeleiders van de sportclub, het tekenen van de Gedragscode Sociale Veiligheid en beschikken over een vertrouwenscontactpersoon. 41% van de ondervraagde sportclubs zegt de Basiseisen Sociale Veiligheid Sport toe te passen.⁴ 15% zegt dat deze deels worden toegepast en 4% zegt dat deze niet worden toegepast. Opvallend is dat 26% de basiseisen niet kent en 15% weet het niet of geeft geen antwoord.

Aard en omvang

Hoeveel Amsterdamse amateursportclubs hebben naar schatting te maken met criminele inmenging?

Twee procent van de ondervraagde sportclubs zegt zeker te weten dat zij in de afgelopen twee jaar te maken hebben gehad met criminele inmenging en 1% vermoedt het maar weet het niet zeker. De meerderheid (88%) zegt zeker te weten er niet mee te maken te hebben gehad, 9% vermoedt van niet. Het aantal Amsterdamse casussen dat uit een mediascan over de afgelopen tien jaar naar voren kwam is op één hand te tellen. Ook bij het RIEC⁵ gaat het om enkele behandelde casussen in de afgelopen vijf jaar. Schattingen uit het Amsterdamse en het landelijke onderzoek van de aard en omvang van criminele inmenging in de amateursport zijn niet zonder meer één op één te vergelijken. Dat komt onder meer door verschillen in vraagstelling, methode en in de doelgroep waaraan de vragen zijn voorgelegd. De conclusie die op basis van beide onderzoeken wel te trekken is, is dat zowel in Amsterdam als landelijk het overgrote deel van de sportclubs zegt niet te maken te hebben (gehad) met criminele inmenging of met situaties die kunnen duiden op criminele inmenging.

Op de vraag aan sportclubs of zij andere clubs in hun tak van sport zien die te maken hebben gehad met criminele inmenging zien, antwoordt 14% bevestigend: 5% weet dat zeker, 9% vermoedt het.⁶ De meeste sportbonden zien geen signalen van criminele inmenging bij hun clubs. Ook de professionals benadrukken dat de Amsterdamse amateursport niet doorspekt is met criminele inmenging. Zeker gezien het hoge aandeel Amsterdammers dat actief is bij een sportclub: omdat er zoveel mensen actief zijn bij een sportclub, is de kans groter dat er iets speelt.

Welke vormen van criminele inmenging worden gesignaleerd bij Amsterdamse amateursportclubs?

Het is lastig om met zekerheid vast te stellen welke vormen van criminele inmenging daadwerkelijk voorkomen in Amsterdam. In gesprekken met clubs, bonden en professionals komen enkele casussen naar voren waarbij sterke vermoedens van criminele inmenging zijn,

³ De basiseisen sociale veiligheid sport zijn in 2021 ingevoerd voor clubs die een samenwerking/relatie met de gemeente Amsterdam hebben. Met clubs die in 2022 niet voldoen aan deze basiseisen, verbreekt de gemeente de samenwerking. <https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/sport/sportaanbieders/sportaanbieders-sociale-veiligheid/basiseisen/>

⁴ Van de ondervraagde sportclubs is echter niet bekend of zij een contractuele relatie met de gemeente hebben en dus verplicht zijn om de Basiseisen Sociale Veiligheid Sport toe te passen.

⁵ Het Regionale Informatie- en Expertise Centrum (RIEC's) richt zich op de bestrijding van ondermijnende criminaliteit.

⁶ Dit hoeven niet per definitie vermoedens te zijn bij Amsterdamse sportclubs; de vraagstelling ging algemeen over andere clubs in de tak van sport.

mede doordat er opsporing en publiciteit bestaat rondom deze casussen. Daarbij is dan ook overlap met gevallen die in de media zijn genoemd. Het gaat daarbij om vrij ernstige problematiek, zoals betrokkenheid van criminelen bij de sportclub, het gebruik van misdaadwinsten voor de sportclub en bestuursleden, sponsors en/of trainers met contacten in het criminele circuit hebben of die zelf antecedenten of verdacht worden van (zware) criminaliteit.

Andere situaties die zijn uitgevraagd en/of waarover is gesproken in interviews gaan om vermoedens, onderbuikgevoelens, situaties waarbij niet duidelijk is of er sprake is van criminele inmenging of zaken die niet crimineel zijn maar wel onwenselijk. Zo zijn aan de sportclubs diverse situaties voorgelegd omtrent personen en sponsoring bij de club die *kunnen* duiden op criminele inmenging. Voor alle voorgelegde situaties geldt dat de meeste respondenten zeker weten dat het niet voorkomt bij hun sportclub. Hoewel het om kleine percentages gaat, lijken situaties rondom sponsors iets vaker te worden gerapporteerd. Bij situaties omtrent leden of vrijwilligers valt op dat een relatief groot deel van de personen niet zeker weet of het voorkomt. In totaal zegt 11% van de ondervraagde clubs wel zeker te weten met een of meerdere situaties te maken te hebben gehad of dit te vermoeden. Hoewel de bevraging en doelgroep verschilde van het landelijke onderzoek, is deze omvang in lijn met resultaten uit het landelijke onderzoek.

Relatief veel sportclubs kunnen lastig beoordelen of bij andere clubs in de tak van sport situaties spelen die *kunnen* duiden op criminele inmenging: op alle voorgelegde signalen antwoordt ongeveer de helft van de respondenten niet of zij weten het niet. In interviews is toegelicht dat men andere clubs bijvoorbeeld niet kent of dat men het lastig vindt om verhalen te toetsen. De situatie die het vaakst wordt gezien bij *andere* clubs in de tak van sport is sportclubs die opeens financiële problemen hebben wanneer een sponsor wegvalt.

De meeste bonden zien geen signalen van criminele inmenging, maar wanneer aan hen situaties worden voorgelegd die kunnen duiden op criminele inmenging, sluiten ze deze niet uit. Professionals hebben wel signalen van criminele inmenging gezien. Daarbij gaat het om uiteenlopende signalen en de professionals verschillen van mening hoe vaak het voorkomt. Bovendien is de professional er soms zeker van dat het speelt maar gaat het ook geregeld om vermoedens.

Sommige professionals geven aan dat (kwetsbaarheid voor) criminele inmenging vooral speelt bij zaal- en veldsporten en bij teamsporten. Bij zaal- en veldsporten is er geld nodig voor faciliteiten, bij teamsporten spelen financiën een rol in het aantrekken van betere spelers. De voorbeelden die in de interviews maar ook in de mediascan naar voren kwam waar criminele inmenging speelt of waar 'niet-pluis' gevoelens over bestaan, betreffen – net als in het landelijke onderzoek - veelal voetbalclubs of commerciële aanbieders rondom voetbal, zoals voetbalscholen. Gegeven verklaringen zijn dat voetbal populair is 'in alle lagen van de bevolking', de grootste tak van sport is in Amsterdam, er veel geld in omgaat en de sport om deze redenen veel aandacht krijgt. Opvallend is dat een aantal professionals de vergelijking maken met hockey; daar kan men zich criminele inmenging minder goed voorstellen vanwege het hogere opleidingsniveau en de sterke banden met het bedrijfsleven. Als er al criminele inmenging zou spelen bij hockey, verwacht men dat dit eerder gaat om het opzoeken van de wettelijke grenzen door mensen die de wet goed kennen en om wittenboordencriminaliteit.

Snelle stijgers

10% van de sportclubs vermoedt dat er snelle stijgers zijn in de tak van sport of weet dit zeker. In interviews is opgemerkt dat dit bij individuele sporten minder voorkomt; een individuele sporter kan immers moeilijk ineens sterk verbeteren. Bij een team kunnen met financiële middelen goede spelers aangetrokken worden. Maar het kan ook gebeuren dat een goed team bij een sportclub “neerstrijkt” of dat een goede speler zelf lid wordt van de vereniging. Bij snelle stijgers hoeft geld dus niet per definitie een rol te spelen en hoeft niet sprake te zijn van criminele inmenging. Wel valt op dat bij de Amsterdamse casussen die de jaren de media haalden vanwege signalen van criminele inmenging veelal sprake was van snelle stijgers of clubs van een hoger niveau.

Handelingsperspectief

Wat hebben Amsterdamse amateursportclubs (nog meer) nodig om criminele inmenging te weren en van wie zouden zij hulp kunnen gebruiken hierbij?

In de enquête geeft 79% procent aan geen behoefte hebben aan hulp of ondersteuning van personen of organisaties om criminele inmenging te weren. 62% van de sportclubs heeft überhaupt helemaal niets nodig om criminele inmenging te weren. Door hen wordt vooral toegelicht dat criminele inmenging niet speelt bij de club en/of dat zij hun zaken al op orde hebben. Uit de interviews blijkt daarnaast dat clubs zo min mogelijk tijd en energie in dit onderwerp kunnen en willen steken; zij zijn druk met de dagelijkse organisatie van de club. Clubs die wel hulp zouden willen, willen dat vooral van de bond of gemeente. Zij hebben met name behoefte aan:

- Voorlichting of informatie over criminele inmenging, bijvoorbeeld in tips & tricks, een hand-out of een checklist.
- Ontvangen van voorbeelden en uitwisselen van ervaringen.
- Een aanspreekpunt/meldpunt of vertrouwenspersoon waar men terecht kan in specifieke situaties.
- Toezicht op financiën en financiële transparantie.
- Meer handhaving en straffen, de pakkans voor criminelen vergroten en hen afschrikken.

Wat kan de gemeente bieden aan amateursportclubs om hen te helpen zich te weren tegen criminele inmenging?

Naast de vraag waar sportclubs behoefte aan hebben, is in de interviews gevraagd hoe *de gemeente* hen kan helpen om criminele inmenging te herkennen of te weren en hoe het onderwerp bekender gemaakt kan worden. Er is vooral behoefte aan inzichten in het fenomeen criminele inmenging, wat gegeven kan worden door:

- Het gesprek voeren met clubs zodat zij weten waar zij op moeten letten.
- Een checklist of handreiking maken voor het bestuur van de club maar ook om te delen binnen de club.
- Sessies organiseren, bijvoorbeeld een webinar, waar bijvoorbeeld casussen in worden besproken.
- Publiceren, informeren en e-mails sturen aan de sportclubs.
- Via media bekend maken wanneer er iets is gebeurd rondom criminele inmenging in de amateursport zodat bestuursleden dit in de media zien.
- Een film of serie maken op basis van een waargebeurd verhaal.

Daarnaast kan de gemeente ook een signalerende rol hebben:

- De gemeente kan signaleren wat er speelt bij clubs en kan daarmee een samenwerkingspartner zijn voor opsporingsinstanties en de sportbond.
- De gemeente zou grote invloed hebben bij sportclubs op het moment dat er een terrein/een hal wordt verpacht aan een club. Dan is de gemeente betrokken vanwege het belang voor de wijk, sportterreinen zijn immers schaars en de gemeente heeft een verantwoordelijkheid dat op die terreinen het goede gebeurt. Ook omdat sport juist is bedoeld om “de jeugd van de straat te houden”.
- Ook heeft de gemeente een toezichthoudende functie als het gaat om vergunningsaanvragen bij de gemeente.
- De gemeente dient contact te hebben met de wijkagent en buurtregisseur, zodat signalen ergens belanden.
- De gemeente kan kijken naar de subsidies die zij verstrekken aan sportclubs, daar zou eventueel een Bibob aan gekoppeld kunnen worden.

Daarnaast zou ondersteuning vanuit de gemeente welkom zijn als het “foute boel” is. Wat opvalt is dat de voorkeur voor de wijze waarop communicatie/hulp vanuit de gemeente plaats zou moeten vinden verschilt tussen clubs. De een ziet meer in een bijeenkomst, de ander in informatie per e-mail. Dit duidt erop dat van meerdere kanalen gebruik gemaakt dient te worden om sportclubs te voorzien in hun informatie- of hulpbehoefte.

Integriteitsbeleid of huisregels van de gemeente

Geïnterviewde sportclubs zijn gematigd enthousiast over een integriteitsbeleid of huisregels vanuit de gemeente. De voorstanders zijn wel geïnteresseerd, maar benadrukken dat het niet te ingewikkeld of betuttelend moet zijn. Anderen vragen zich af criminele inmenging er mee voorkomen wordt.

In hoeverre weten andere actoren wat zij moeten doen om amateursportclubs te helpen zich te weren tegen criminele inmenging?

Uit het onderzoek blijkt dat er geen centraal georganiseerd orgaan bekend is dat criminele inmenging bij sportclubs signaleert, weert of aanpakt. Casuïstiek bij sportclubs komt vooral door verdachte personen of criminele organisaties aan het licht die een relatie hebben met de club en niet in eerste instantie door de sportclub zelf; een conclusie die ook in het landelijke onderzoek werd getrokken. Een aantal geïnterviewden pleit voor een meer integrale aanpak of meer samenwerking tussen partijen. Daarnaast is vooral benoemd wat diverse partijen zouden *kunnen* doen om criminele inmenging tegen te gaan. Als het gaat om de vraag wie er *verantwoordelijk* voor is om criminele inmenging bij sportclubs tegen te gaan, vinden de meeste geïnterviewde sportclubs dat deze verantwoordelijkheid ligt bij de sportclubbesturen. Ook een aantal geïnterviewde sportbonden en professionals delen deze mening. Maar ook opsporingsinstanties, de gemeente en sportbonden zouden een verantwoordelijkheid hebben rond criminele inmenging. Dit zijn ook de partijen waar sportclubs als eerst naartoe zouden gaan bij vermoedens van criminele inmenging.

Sportbonden kunnen hulp bieden voor specifieke sporten omdat criminele inmenging zich wellicht verschillend manifesteert bij verschillende type sporten. Ook kunnen bonden signaleren wat speelt bij clubs. Daardoor kunnen zij een samenwerkingspartner zijn voor opsporingsinstanties of sportclubs doorverwijzen naar de juiste instanties. Tot slot kunnen sportbonden helpen bij herkenning en bewustwording van clubs, bijvoorbeeld door

sessies/presentaties met daarin voorbeelden uit het verleden en door het bieden van een meldpunt.

Bij de geïnterviewde sportbonden is criminele inmenging echter niet echt een thema binnen het beleid. Ook hangt het er vanaf of er binnen de bond genoeg kennis/kunde is om sportclubs te helpen op dit thema. In de enquête geven zes van de elf sportbonden aan zelf behoefte te hebben aan hulp en ondersteuning. Het gaat hierbij met name om voorlichtingsmateriaal en informatie, zodat zij meer bewustwording kunnen creëren rondom dit onderwerp.

Opsporingsinstanties kunnen samenwerken met sportbonden en de gemeente en zijn aan zet wanneer sprake is van criminaliteit. Intensiever contact tussen de wijkagent en sportclubs kan ervoor zorgen dat de afstand tussen hen verkleint. Politie en justitie kunnen clubs vertellen wat criminaliteit en ondermijning is en kunnen daarmee helpen aan bewustwording, bijvoorbeeld met sessies/presentaties (door de wijkagent) over dit onderwerp waarin voorbeelden uit het verleden worden genoemd. Ook kan de politie een meldpunt bieden.

Conclusies

Criminele inmenging in de Amsterdamse amateursport lijkt niet heel vaak voor te komen. De gevallen die clubs kennen, zijn voornamelijk van horen zeggen en uit de media bekend. In betreffende gevallen kwam de sportclub niet (per se) in beeld doordat er verdenkingen bestonden over de sportclub zelf maar doordat er verdenkingen waren over personen of organisaties die bij de club betrokken waren. Er is geen integraal zicht op amateursportclubs door een centraal georganiseerd orgaan waar criminele inmenging aan het licht kan komen.

De enkele gevallen van criminele inmenging die naar voren kwamen, gaan overwegend over voetbal. Daar is een aantal verklaringen voor gegeven, zoals de hoeveelheid geld dat omgaat in de sport, maar ook het imago van de sport ('voor iedereen') en/of omdat er een blinde vlek is voor andere sporten. Een aantal meer algemene kwetsbaarheden kan andere takken van sport namelijk ook kwetsbaar maken voor criminele inmenging. Algemene kwetsbaarheid van sportclubs zit namelijk in de schaarste van vrijwilligers en gegadigden voor een bestuursfunctie en in financieel opzicht. Clubs zouden het financieel dikwijls moeilijk hebben, wat hen kwetsbaar maakt voor 'fout geld'. Teamsporten zijn daarbij kwetsbaarder omdat een team beter gemaakt kan worden door met geld goede spelers aan te trekken. Daarnaast zijn sporten waar faciliteiten (zoals een zaal/veld of tenues) nodig zijn kwetsbaarder omdat ook daar geld voor nodig is.

Opvallend is dat een deel van de clubs wel degelijk controlerende maatregelen neemt omtrent financiën, maar dat heeft waarschijnlijk andere redenen; criminele inmenging is immers zelden gespreksonderwerp bij clubs. Dit lijkt niet per se onwelwillendheid te zijn maar eerder te maken te hebben met onwetendheid en/of andere prioriteiten bij de club. Het feit dat weinig clubs bewust maatregelen nemen tegen criminele inmenging, geeft aan dat het onderwerp weinig prioriteit heeft bij de clubs. Dat heeft enerzijds te maken met de mate waarin clubs criminele inmenging kunnen herkennen maar anderzijds ook met de indruk dat criminele inmenging geen issue is bij de club en de beperkte beschikbare tijd die clubbesturen, die dit werk veelal vrijwillig doen, hebben. Er is bij een groot deel van de geënquêteerde clubs dan ook weinig behoefte aan hulp en ondersteuning. Toch zouden clubs wel geholpen kunnen zijn met ondersteuning, zo lang dit past binnen hun capaciteit. Denk aan laagdrempelige, beknopte informatie over hoe criminele inmenging te herkennen is en wat eraan gedaan kan worden en een centraal

aanspreekpunt waar zij naartoe kunnen bij vragen of vermoedens. Het is daarbij raadzaam in te zetten op diverse manieren om clubs hierover te informeren.

Hoewel de verantwoordelijkheid om criminele inmenging te voorkomen volgens diverse actoren ligt bij de clubs, zien zij ook een grote rol voor de gemeente, de sportbonden en de opsporingsinstanties. De indruk uit de interviews is ook dat kennis en capaciteit over dit onderwerp meer ligt bij deze professionals dan bij de club zelf. Deze partijen kunnen korte webinars of checklists geven aan clubs zodat zij weten waar ze op moeten letten, maar kunnen ook een vertrouwenspersoon instellen of op een andere wijze zorgen dat er meer integraal en structureel zicht is op de club en er tijdig ondersteund kan worden.

Inleiding

In 2020 is in opdracht van de ministeries Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Justitie en Veiligheid (J&V) een landelijk onderzoek gedaan naar criminele inmenging binnen de amateursport omdat de omvang van ondermijning in de amateursport nog onvoldoende in beeld was.⁷ Het landelijke rapport bevat aanknopingspunten om lokaal verder onderzoek te doen naar dit fenomeen. In het Amsterdamse initiatiefvoorstel *Amsterdamse aanpak sportondermijning* hebben raadsleden Poot en Mbarki daarom onder meer voorgesteld om de sportondermijning in Amsterdam in beeld te brengen.⁸ Hierbij is gevraagd aan te sluiten bij het landelijke onderzoek en aandacht te besteden aan clubs die plotseling stijgen in het klassement. Het programma De Weerbare Stad van de gemeente Amsterdam heeft Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) gevraagd om dit Amsterdamse onderzoek uit te voeren.

Doel onderzoek en onderzoeksvragen

De doelen van het Amsterdamse onderzoek zijn:

- Aanknopingspunten bieden voor handelingsperspectief tegen criminele inmenging.
- In kaart brengen in hoeverre betrokken actoren criminele inmenging kunnen signaleren.
- In kaart brengen hoe sportclubs zich weren tegen criminele inmenging.
- Een globale schatting maken van de mate waarin en de manieren waarop criminele inmenging plaatsvindt in de Amsterdamse amateursport.

Deze doelen zijn te definiëren in drie thema's met bijbehorende, hieronder geformuleerde onderzoeksvragen.

Kennisniveau/status quo:

- In hoeverre weten amateursportclubs wat criminele inmenging is?
- In hoeverre zijn amateursportclubs zich bewust van criminele inmenging?
- Doen amateursportclubs al iets om zich te weren tegen criminele inmenging? Zo ja, wat?
- In hoeverre worden de Basiseisen Sociale Veiligheid Sport⁹ al toegepast?

Aard en omvang:

- Hoeveel Amsterdamse amateursportclubs hebben *naar schatting* te maken met criminele inmenging?

⁷ Bruinsma, M., Stevens, V., Cremers, R. & Spapens, T. (2020). *Criminele inmenging bij amateursportverenigingen*. Utrecht/Tilburg: Bureau Bruinsma, Mulier Instituut, Tilburg University. Te raadplegen via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/11/20/criminele-inmenging-bij-amateursportverenigingen>

⁸ Bron: Initiatiefvoorstel Poot (VVD) en Mbarki (PvdA), getiteld: *Amsterdamse aanpak sportondermijning* (2020).

⁹ De basiseisen sociale veiligheid sport zijn in 2021 ingevoerd voor clubs die een samenwerking/relatie met de gemeente Amsterdam hebben. Met clubs die in 2022 niet voldoen aan deze basiseisen, verbreekt de gemeente de samenwerking. <https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/sport/sportaanbieders/sportaanbieders-sociale-veiligheid/basiseisen/>

- Welke vormen van criminele inmenging wordenesignaleerd bij Amsterdamse amateursportclubs?

Omdat deze problematiek zich er niet voor leent om uitgedrukt te worden in een exact cijfer, gaat het om een globale schatting. Ook was het nadrukkelijk niet het doel om te onderzoeken bij welke sportclubs of personen vermoedens zijn van criminele inmenging.

Handelingsperspectief:

- Wat hebben Amsterdamse amateursportclubs (nog meer) nodig om criminele inmenging te weren en van wie zouden zij hulp kunnen gebruiken hierbij?
- Wat kan de gemeente bieden aan amateursportclubs om hen te helpen zich te weren tegen criminele inmenging?
- In hoeverre weten andere actoren wat zij moeten doen om amateursportclubs te helpen zich te weren tegen criminele inmenging?

Definitie criminele inmenging

Onder criminele inmenging in de amateursport is, in navolging van het landelijke onderzoek, in dit onderzoek verstaan:

Personen die een link (lijken te) hebben met criminaliteit en die een rol hebben of proberen te krijgen binnen de sportclub. Het kan ook gaan om vermoedens of signalen dat de sportclub wordt gebruikt voor criminele activiteiten.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Het sponsoren van de club met zwart geld en/of met geld dat is verkregen door criminele activiteiten.
- Personen met een criminele achtergrond die invloed uitoefenen op het beleid van de club.
- Het clubgebouw wordt gebruikt voor illegale activiteiten, zoals drugsopslag of gokken.

Dit zijn slechts voorbeelden, criminele inmenging is een breed begrip. Het kan verschillende vormen aannemen en het is ook niet altijd duidelijk dat er sprake is van criminele inmenging. Het is dan ook vaak een langzaam proces, criminele inmenging gebeurt meestal niet van de een op de andere dag. Kortom: het is een grijs gebied.

De definitie van amateursportclubs in het huidige onderzoek betrof:

Sportaanbieders die geen winstoogmerk hebben, een bestuur hebben, eventueel zijn aangesloten bij een sportbond, niet actief zijn binnen professionele competities en geregistreerd staan als vereniging of als stichting.

Doelgroep

In de keten van amateursport zijn diverse actoren betrokken. OIS heeft in het onderzoek gefocust op diverse doelgroepen die betrokken zijn bij de amateursport en/of kennis hebben over het onderwerp criminele inmenging in relatie tot amateursport:

- Bestuur van sportclubs. Sportclubbesturen zijn immers op de hoogte van het reilen en zeilen bij de club.
- Sportbonden. Sportbonden vertegenwoordigen veel sportverenigingen en kunnen daarmee inzicht geven in signalen die zij ontvangen vanuit de sportverenigingen. In dit onderzoek is gericht op bonden waarbij Amsterdamse clubs zijn aangesloten of op regionale onderdelen van de sportbond.

- Professionals die betrokken zijn bij de Amsterdamse amateursport (vanuit beleids- of adviesfuncties) en actoren die betrokken zijn bij het thema criminele inmenging (vanuit opsporingsfuncties).

Methode

OIS heeft het onderzoek stapsgewijs vormgegeven. Allereerst is een korte media- en literatuurscan uitgevoerd op een aantal recente onderzoeken. De input uit de literatuurscan heeft OIS gebruikt om twee enquêtes vorm te geven: één onder sportbonden en één onder sportclubs. Tot slot zijn er verdiepende interviews gehouden met sportbonden en sportclubs en met professionals die kennis hebben over sportclubs en criminele inmenging.

Literatuur- en mediascan en RIEC-casuïstiek

Allereerst heeft OIS een korte literatuurscan gedaan naar recente onderzoeken om inzicht te krijgen in criminele inmenging in de amateursport. De literatuurscan is ook gebruikt om de enquêtes en interviews vorm te geven. Zo heeft OIS signalen en situaties die in de eerdere onderzoeken zijn uitgevraagd of daarin naar voren kwamen gebruikt in de enquêtes en interviews.¹⁰ Een uitgebreid overzicht van de opbrengsten uit de literatuurscan is te vinden in bijlage 1. Daarnaast is een mediascan gedaan naar welke signalen van criminele inmenging in de Amsterdamse amateursport de afgelopen tien jaar media-aandacht kregen en is via de directie OOV een uitvraag gedaan naar de hoeveelheid behandelde RIEC-casussen in de afgelopen vijf jaar.

Enquête

Vervolgens heeft OIS per e-mail een online enquête gestuurd aan sportbonden en amateursportclubs die in Amsterdam actief zijn. De enquête is door de afdeling Sport en Bos van de gemeente Amsterdam aangekondigd in de nieuwsbrief voor sportaanbieders. In de enquête zijn diverse onderwerpen aan bod gekomen, zoals waar men aan denkt bij criminele inmenging in de sport, of specifieke signalen van criminele inmenging voorkomen bij de eigen club en bij andere clubs in de tak van sport, wat de respondenten zou helpen om criminele inmenging te herkennen en wat men al doet om zich te weren tegen criminele inmenging. Daarbij waren we ons ervan bewust dat sportclubs die zelf een actieve rol hebben in ondermijning/criminele inmenging waarschijnlijk niet mee zouden doen aan een onderzoek naar dit thema of vragen ontkennend zouden beantwoorden. Andersom zullen sportclubs die kennis of interesse hebben over het onderwerp sneller deelnemen aan het onderzoek. In de enquête is daarom bijvoorbeeld ook gevraagd naar signalen bij andere clubs in hun tak van sport en zo ja, welke signalen en bij hoeveel clubs. Dit zegt niet per se iets over de omvang van criminele inmenging maar geeft wel een indruk. In bijlage 2 zijn de volledige vragenlijsten te vinden.

De enquête is verstuurd naar 579 Amsterdamse amateursportclubs en naar 63 sportbonden. 158 Amsterdamse sportclubs vulden de enquête in (27% respons) en 11 sportbonden (17% respons). De enquête kon ingevuld worden tussen eind augustus en eind september 2021.

¹⁰ De volgende onderzoeken zijn daarbij gebruikt: Bruinsma, M., Stevens, V., Cremers, R. & Spapens, T. (2020). *Criminele inmenging bij amateursportverenigingen*. Utrecht/Tilburg: Bureau Bruinsma, Mulier Instituut, Tilburg University; Duijvestijn, P. & Piepers, N. (2020). *Ondermijningsrisico's in de Gelderse sport in beeld*. Amsterdam: DSP-groep; Bruinsma, M. Y., Ceulen, R., & Spapens, A. (2019). *Ook criminelen houden van voetbal: Criminele sponsors van het amateurvoetbal in Brabant en Zeeland*. Bureau Bruinsma & Tilburg University.

Aan het eind van de enquête is gevraagd of respondenten mee zouden willen doen met een individueel kwalitatief interview om dieper op het onderwerp in te gaan.

Interviews

Tot slot heeft OIS interviews gehouden met:

- Drie vertegenwoordigers van sportbonden die iets weten over de Amsterdamse situatie. Twee bonden vertegenwoordigden sporten die met name in teamverband worden beoefend, één bond vertegenwoordigde een sport die met name individueel wordt beoefend.
- Vijf bestuursleden van Amsterdamse amateursportclubs die zich hebben aangemeld in de enquête. Het betrof bestuursleden van uiteenlopende takken van sport en ook met uiteenlopende ledenaantallen. Het betrof zowel sporten die vooral in teamverband worden beoefend als sporten die vooral individueel worden beoefend.
- Zes professionals die vanuit hun functie zicht hebben op de Amsterdamse amateursport en/of criminele inmenging. De professionals zijn werkzaam in opsporingsfuncties, in beleidsfuncties en in adviesfuncties.

Elk interview duurde ongeveer een uur. De meeste interviews werden vanwege de coronapandemie digitaal, via MS Teams, gehouden. In de gesprekken stonden dezelfde thema's centraal als in de enquêtes maar in de interviews ging het vooral om verdiepende inzichten bij deze thema's. In bijlage 3 zijn de drie verschillende topiclijsten te vinden die zijn gebruikt in de gesprekken.

Rapport

Het voorliggende rapport bevat thematische hoofdstukken. Allereerst wordt het kennisniveau over criminele inmenging in de Amsterdamse amateursport in kaart gebracht, gevolgd door de aard en omvang van criminele inmenging bij sportclubs of van situaties die kunnen duiden op criminele inmenging en kwetsbaarheden daarvoor. Het laatste hoofdstuk gaat over weerbaarheid en handelingsperspectief. Binnen deze thematische hoofdstukken komt de informatie die met behulp van verschillende methodes is verzameld (enquêtes, interviews en mediascan) samen.

Leeswijzer

De enquêteresultaten worden niet uitgesplitst naar takken van sport vanwege de kans op herleidbaarheid naar clubs of casuïstiek. Enkele takken van sport hebben namelijk wel veel clubs in Amsterdam maar veel takken van sport ook niet. De resultaten van de enquête onder sportbonden worden vanwege het kleine respondent aantal (n=11) gerapporteerd in absolute aantallen in plaats van percentages.

1 Kennisniveau

Uit het landelijke onderzoek¹¹ blijkt dat sportclubbestuurders moeite hebben met wat onder criminele inmenging wordt verstaan. Als zij er een idee bij hebben, denken zij vooral aan georganiseerde misdaad en drugscriminaliteit.

Weten Amsterdamse sportclubs, sportbonden en professionals wat criminele inmenging is?

Waar denken ze aan bij criminele inmenging en wanneer is criminele inmenging een probleem?

Deze vragen komen in dit hoofdstuk aan de orde.

1.1 Meeste sportclubs en sportbonden hebben van criminele inmenging gehoord

Van de 158 ondervraagde Amsterdamse amateursportclubs zegt twee derde van criminele inmenging gehoord te hebben en ook te weten wat het is (figuur 1.1). Zestien procent zegt ervan gehoord te hebben maar niet te weten wat het is en 17% zegt er nooit van gehoord te hebben. Hoe meer leden sportclubs hebben, hoe vaker zij van criminele inmenging hebben gehoord. Zo zegt 38% van de clubs met 0-50 leden nog nooit gehoord te hebben van criminele inmenging, tegenover 3% van de clubs met 500 leden of meer.

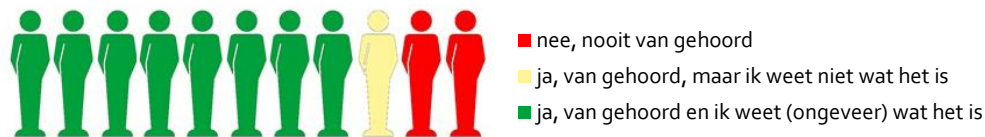
Figuur 1.1 Heeft u weleens gehoord van criminele inmenging? En zo ja, weet u wat het is? (sportclubs, n=158, procenten)

Ook de meerderheid van de ondervraagde sportbonden zegt in de enquête gehoord te hebben van criminele inmenging, namelijk negen van de elf (figuur 1.2). Acht van hen zeggen ook te weten wat criminele inmenging is. Twee sportbonden hebben niet van criminele inmenging gehoord.

¹¹ Bruinsma, M., Stevens, V., Cremers, R. & Spapens, T. (2020). Criminele inmenging bij amateursportverenigingen. Utrecht/Tilburg: Bureau Bruinsma, Mulier Instituut, Tilburg University.

Figuur 1.2 Heeft u weleens gehoord van criminele inmenging? En zo ja, weet u wat het is? (sportbonden, n=11, aantallen)

Alle geïnterviewde sportclubs en sportbonden waren, voordat ze de enquête hadden gekregen, bekend met criminele inmenging in de amateursport. Die bekendheid komt vooral vanuit bekende dossiers en berichten uit de media of ze hebben er via via over gehoord. Een enkeling heeft zelf weleens criminelen zien rondhangen bij andere sportclubs of heeft weleens gesproken met een club die te maken had met verkeerde sponsors. Een van de geïnterviewde sportbonden heeft een e-learning over dit thema voorbij zien komen bij het NOC*NSF. Die e-learning ging over hoe bestuurders van clubs moeten omgaan met gevaren van criminele inmenging. Een geïnterviewde sportclub merkt op door de enquête van dit onderzoek aan het denken te zijn gezet over dit onderwerp, met name dat criminele inmenging in meer vormen en op meer manieren voorkomt dan bekend was uit de media.

1.2 Meeste respondenten hebben een beeld bij criminele inmenging in de amateursport

Op de vraag in de enquête "Waar denkt u aan bij criminele inmenging in de amateursport?" antwoordt 23% van de sportclubs hier geen beeld bij te hebben en 4% geeft geen antwoord. Onder de sportbonden geeft één respondent aan hier geen beeld bij te hebben. Respondenten die aangaven wel een beeld te hebben bij criminele inmenging in de amateursport, hebben hier meestal een beeld van dat aansluit bij de in dit onderzoek gehanteerde definitie. Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit associaties zijn bij dit onderwerp en niet per definitie zaken die zij daadwerkelijk hebben waargenomen. De meest genoemde associaties zijn:

- Witwassen. Eén van de respondenten zegt bijvoorbeeld: "*Crimineel geld dat witgewassen wordt door bijvoorbeeld te investeren in voetbalclubs.*"
- (Criminele) personen die invloed proberen uit te oefenen binnen de club en daar kwade of criminele bedoelingen mee hebben.
- Sponsoring met crimineel- of zwart geld of betalingen die binnen de club worden gedaan met zwart geld.
- De club gebruiken (misbruiken) voor criminele activiteiten.

Minder vaak worden matchfixing en gokken genoemd. Alle antwoorden die respondenten hebben gegeven zijn te vinden in de bijlage.

Ook in de interviews is deze vraag gesteld. Sportclubs en sportbonden denken vooral aan geldkwesties en invloed op het bestuur uitoefenen. Hierbij komen dezelfde associaties als in de enquête naar voren. Hieronder zijn alleen de associaties opgenomen die niet veelvuldig genoemd zijn in de enquête:

- Penningmeester die er met het geld vandoor gaat.
- Bevriende partijen/bedrijven klussen gunnen.
- Een bestuurslid dat alles betaalt en die een stroman van een crimineel is.

- Spelers die zwart worden betaald om op een hoger niveau te kunnen spelen of een club die op een niveau speelt dat niet past bij de club.
- Een crimineel/persoon met criminele connecties die als zaakwaarnemer, voetbalschool of trainer spelers verhandelt en zich vervolgens mengt in de club.
- Exploitatie van de kantine (grote omzet op papier).

Eén geïnterviewde sportclub vermoedt dat kindermisbruik ook valt onder criminele inmenging, maar weet dat niet zeker. Een sportbond zag binnen de clubs op lagere niveaus dat spelers meededen met een wedstrijd in ruil voor een alcoholische versnapering. De geïnterviewde zag dit niet als criminele inmenging, maar meer als “een beetje studentikoos”.

Tot slot is ook de professionals gevraagd waar zij aan denken bij criminele inmenging bij sportclubs. Zij hebben een iets breder beeld van criminele inmenging. Hieronder zijn alleen de zaken opgenomen die niet door de sportclubs en sportbonden zijn genoemd:

- Statusverwerving; goodwill verwerven bij vrienden, kennissen en buurtgenoten – als weldoener bekend komen te staan.
- Sponsoring, naamsbekendheid voor bedrijf verkrijgen, bedrijf bonafide doen lijken.
- Club gebruiken als melkkoe.
- (Financiële) druk uitoefenen, bijvoorbeeld op de opstelling van een team.
- Geld toelaten waarvan afgevraagd kan worden of het “in de haak is” vanwege ambities om op een zo hoog mogelijk niveau te spelen.
- Het gebruik van de sportlocatie voor andere activiteiten, zoals feesten en netwerkbijeenkomsten of voor het stallen (*stashen*) van illegale spullen.
- Criminelen die via de sportclub/sponsor in contact komen met jongeren, ronselen van jongeren.

Witwassen, verenigingen betalen veel zwart. Vrijwilligers en trainers krijgen een vergoeding. Dat wordt vaak op een andere manier opgelost en dat is een gebied waar het makkelijkst en snelst dingen mis kunnen gaan, voor de vereniging zelf maar ook voor invloed van buitenaf.

Ook is door een professional opgemerkt dat criminele inmenging kan variëren van iets heel kleinschalig, soms zonder nare agenda, tot iets heel groots (en alles er tussenin) en zou het van alle tijden zijn en op allerlei fronten kunnen voorkomen. Daarnaast zouden andere gedragingen – “van heel knullig tot heel ernstig”- die niet per definitie crimineel zijn wel onwenselijk kunnen zijn. Een voorbeeld is een bedrijf dat in ruil voor sponsoring eist dat de club(leden) een dienst of product afneemt bij het bedrijf. Ook is aangekaart dat structurele misstanden met betrekking tot een veilig sportklimaat ook crimineel zijn, zoals foute trainers die misbruik maken van leden. Tot slot vindt een geïnterviewde dat er minder over criminele inmenging gesproken kan worden als een sportclub gebruikt wordt als locatie om criminele activiteiten uit te oefenen dan wanneer een crimineel invloed uitoefent op het beleid van de club.

1.3 Criminele inmenging is een probleem zodra het ontstaat

De meeste geïnterviewde sportclubs vinden criminele inmenging bij hun club een probleem zodra het ontstaat: zodra criminelen een voet aan de grond proberen te krijgen bij de club, de leden voor zich winnen en/of als er daadwerkelijk iets voorvalt qua criminele inmenging. Daarnaast vinden geïnterviewden het een probleem wanneer de sportclub niet meer onafhankelijk functioneert en/of beïnvloedbaar is.

Als je als bestuur niet meer onafhankelijk bent, als je in een soort chantabele situatie komt waarbij een extern persoon de touwtjes in handen krijgt of jouw vereniging misbruikt voor zijn eigen doeleinden, dan wordt het echt een probleem.

Het wordt een probleem als ze [criminelen] het sentiment zo kunnen draaien dat het merendeel van de leden in hun verhaal meegaat, het door de vingers zien wat niet klopt en alleen maar kijken naar meer voordelen die zo'n crimineel kan meebrengen; meer geld, betere trainers. Bestuur kan dan niks meer doen.

Ook volgens de geïnterviewde sportbonden is criminele inmenging bij sportclubs altijd een probleem: het begint vaak klein (bijvoorbeeld shirts sponsoren van een zoontje) en gaat over naar een glijdende schaal en wordt steeds erger (de sponsor gaat meer sponsoren binnen de club en wil invloed uitoefenen op het beleid van de club). Dan wordt het vrij snel een probleem: de club zit eraan vast en komt er niet makkelijk vanaf. De gevolgen hiervan kunnen groot zijn, volgens de sportbonden. Een crimineel zou invloed kunnen uitoefenen op het beleid van de club en de club kan niet meer doen wat ze belangrijk vindt.

Als het over het beleid gaat, vriendjespolitiek met een criminele achtergrond, dat zou voor mij zorgwekkend zijn. Witwassen en illegaal gokken is ook not done. Je wil dat de vereniging een veilige omgeving is voor kinderen en anderen die er sporten. Als je dan weet dat er criminele activiteiten plaatsvinden, dat wil je niet.

De geïnterviewde professionals vinden criminele inmenging bij sportclubs een probleem als:

- Criminele organisaties of personen de club proberen te beïnvloeden/het beleid van een sportclub wordt beïnvloed en veranderd.
- Jongeren worden beïnvloed in het kader van ronselen, opkijken tegen 'stoere criminelen' en met hen in aanraking komen.
- Een sportclub regels overtreedt, ook als dat gebeurt wanneer ze het zelf niet weten.
- Clubs afhankelijk worden van vermogende personen en in de problemen raken als de geldschieter vertrekt.
- Er sprake is van uitvoering van criminele activiteiten op een club (zoals drugshandel).

Het kan ook zijn dat er 'verdachte' personen of mensen met een strafrechtelijk verleden rondlopen op de club. Een geïnterviewde vindt dit weliswaar onwenselijk, maar nog niet per definitie problematisch: er hoeft (nog) geen sprake te zijn van criminele inmenging.

Een aantal professionals schetst gevolgen die kunnen ontstaan door criminele beïnvloeding van de sportclub. Wanneer clubs financieel afhankelijk zijn van iemand die plotseling vertrekt of die het geld terug wil zien, ontstaat een probleem. Het contant betalen van spelers of trainers kan ertoe leiden dat anderen zich niet meer geroepen voelen zich vrijwillig in te zetten voor de club. Ook kan de beïnvloeding leiden tot tweedeling binnen een club of de omgeving als een deel van

de club of bewoners het positief vindt dat de club beter presteert en daar trots op is, maar anderen het crimineel geld fout vinden en van mening zijn dat spelers uit de eigen omgeving geen kans meer maken bij de club.

2 Aard en omvang

Uit het landelijke onderzoek¹² blijkt dat een klein deel van de sportclubs denkt dat er criminele inmenging plaatsvindt in hun tak van sport. Een nog kleiner deel heeft zelf zorgen gehad over criminele connecties binnen hun eigen club. Ruim één op de tien ziet bij de eigen club wel 'serieus te nemen signalen' van criminele inmenging. Clubs die vermoedens hebben van criminele inmenging, zouden daar niet gauw mee naar de bond stappen. Ook blijkt dat criminele inmenging in de sport vooral ontdekt wordt als opsporing plaatsvindt naar een persoon of criminele organisatie; niet omdat de sportclub zelf onderwerp van onderzoek is. Het onderzoek liet zien dat criminele inmenging vooral lijkt te spelen bij voetbalclubs, maar niet uitsluitend. Hebben Amsterdamse sportclubs te maken met criminele inmenging? Hoe vaak worden signalen van criminele inmenging gezien bij andere sportclubs en bij de eigen club? Zien sportbonden criminele inmenging bij hun sportclubs? In welke mate zijn clubs kwetsbaar voor criminele inmenging? Deze vragen komen in dit hoofdstuk aan de orde.

2.1 Mediascan en RIEC: enkele casussen van criminele inmenging bij voetbalclubs

Om in kaart te brengen welke signalen van criminele inmenging bij Amsterdamse amateursportclubs publieke bekendheid hebben gehad, is er een mediascan uitgevoerd naar artikelen over dit onderwerp. Daarbij is beperkt tot berichtgeving van de afgelopen 10 jaar. In de mediascan is gezocht algemene zoektermen, zoals criminele inmenging, ondermijning, criminaliteit en witwassen, gecombineerd met 'Amsterdamse (amateur)sport'. Hierop is gezocht via Lexis Nexis, Google en de zoekfuncties van diverse landelijke en Amsterdamse media. Ook is gebruik gemaakt van 'tags' in mediaberichten waarop geklikt kon worden en die gerelateerde mediaberichten over dezelfde onderwerpen toonden. Daar is gebruik van gemaakt in de zoektocht. Wanneer een club of signaal naar voren kwam, is op de specifieke sportclubs doorgezocht via bovengenoemde zoekfuncties naar meer of recentere berichtgeving.

Deze zoektocht leverde diverse artikelen op waarin signalen werden genoemd van criminele inmenging/ondermijning bij Amsterdamse amateursportclubs. Tussen deze artikelen bestond overlap; diverse bronnen berichten over dezelfde casus. Het uiteindelijke aantal individuele casussen bij Amsterdamse niet-commerciële amateursportclubs is op één hand te tellen. In alle gevallen ging het om signalen bij Amsterdamse veld- en zaalvoetbalclubs. Het ging overwegend om clubs die op een relatief hoog niveau speelden en/of promoties hadden gemaakt in de competitie. In de gevallen uit de artikelen kwam de sportclub veelal in beeld doordat er verdenkingen bestonden over personen of organisaties die bij de club betrokken waren, waarbij de verdenkingen niet (per se) via de sport zijn ontstaan.

¹² Bruinsma, M., Stevens, V., Cremers, R. & Spapens, T. (2020). Criminele inmenging bij amateursportverenigingen. Utrecht/Tilburg: Bureau Bruinsma, Mulier Instituut, Tilburg University.

Uit de mediascan komen de volgende signalen naar voren:

- Betrokkenheid van criminelen bij de sportclub.
- Misdaadwinsten gebruiken voor de sportclub.
- Bestuursleden, sponsors en/of trainers met contacten in het criminele circuit.
- Bestuursleden, sponsors en/of trainers met antecedenten of verdenkingen van:
 - Drugscriminaliteit.
 - Zedendelicten.
 - Levensdelicten.
 - Belastingfraude.

In de mediascan is ook gezocht naar andere takken van sport dan voetbal. Deze zijn niet gevonden; er is in de media uitsluitend geschreven over voetbalclubs.

Daarnaast is via de directie OOV navraag gedaan naar het aantal RIEC-casussen in de afgelopen vijf jaar. Het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) Amsterdam Amstelland ondersteunt onder andere de gemeente Amsterdam bij casussen van ondermijning. In de afgelopen jaren is het RIEC betrokken geweest bij enkele casussen betreffende ondermijning in de amateursport. De sportclubs kwamen veelal in beeld als bijvangst in bijvoorbeeld een witwas- of drugsonderzoek.

2.2 Drie procent van de sportclubs vermoedt of ziet criminele inmenging bij de eigen club

Na uitleg van de term criminele inmenging die in dit onderzoek is gebruikt, is in de enquête aan sportclubs gevraagd of hun eigen sportclub de afgelopen twee jaar weleens te maken heeft gehad met criminele inmenging. De meerderheid (88%) van de ondervraagde sportclubs zegt zeker te weten dat dit niet het geval is (figuur 2.1). Ongeveer een tiende (9%) zegt te vermoeden van niet, maar weet het niet zeker. 2% zegt zeker te weten dat hun sportclub te maken heeft gehad met criminele inmenging en 1% zegt het te vermoeden, maar niet zeker te weten.

Figuur 2.1 Heeft uw eigen sportclub de afgelopen twee jaar weleens te maken gehad met criminele inmenging? (sportclubs, n=158, procenten)

2.3 Meerderheid van de sportclubs heeft niet te maken gehad met situaties die kunnen duiden op criminele inmenging

Nadat aan sportclubs is gevraagd of zij in het algemeen te maken hebben gehad met criminele inmenging, zijn aan hen specifieke situaties voorgelegd die *kunnen* duiden op criminele inmenging bij de club. Van de dertien voorgelegde situaties, zegt 11% van de sportclubs zeker te

weten met een of meerdere situaties te maken te hebben gehad of dit te vermoeden. Hoe meer leden sportclubs hebben, hoe vaker zij aangeven dat hun club met een of meerdere signalen van criminele inmenging te maken hebben gehad.

In de figuren 2.2 en 2.3 zijn de dertien voorgelegde situaties te vinden. Bij alle situaties geven de meeste respondenten aan zeker te weten dat het niet voorkomt bij hun sportclub. Voor alle signalen geldt dat 1% tot 3% van de ondervraagde sportclubs aangeven zeker te weten dat hun sportclub daarmee te maken heeft gehad.

Van de volgende vier signalen zegt 2-3% van de sportclubs zeker te weten ermee te maken te hebben gehad. Deze signalen gaan met name over sponsors en donateurs:

- Een sponsor of donateur die invloed eist op het beleid van de sportclub.
- Een sponsor of donateur die alleen contant wil betalen.
- Een sponsor of donateur die anoniem wilde blijven.
- Bedreigingen die worden geuit richting het bestuur, vrijwilligers of leden.

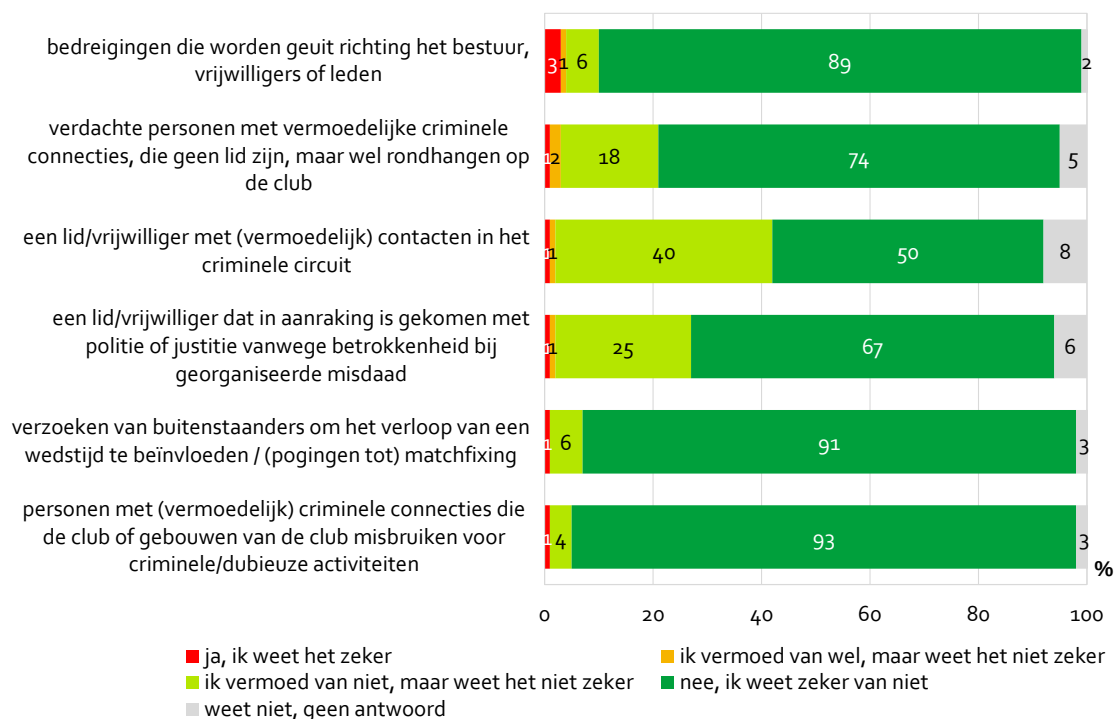
Bij twee signalen zeggen relatief veel respondenten het vermoeden te hebben dat het niet speelt, maar het niet zeker te weten. Deze signalen gaan over leden en vrijwilligers:

- Een lid of vrijwilliger met (vermoedelijk) contacten in het criminele circuit.
- Een lid of vrijwilliger dat in aanraking is gekomen met politie of justitie vanwege betrokkenheid bij georganiseerde misdaad.

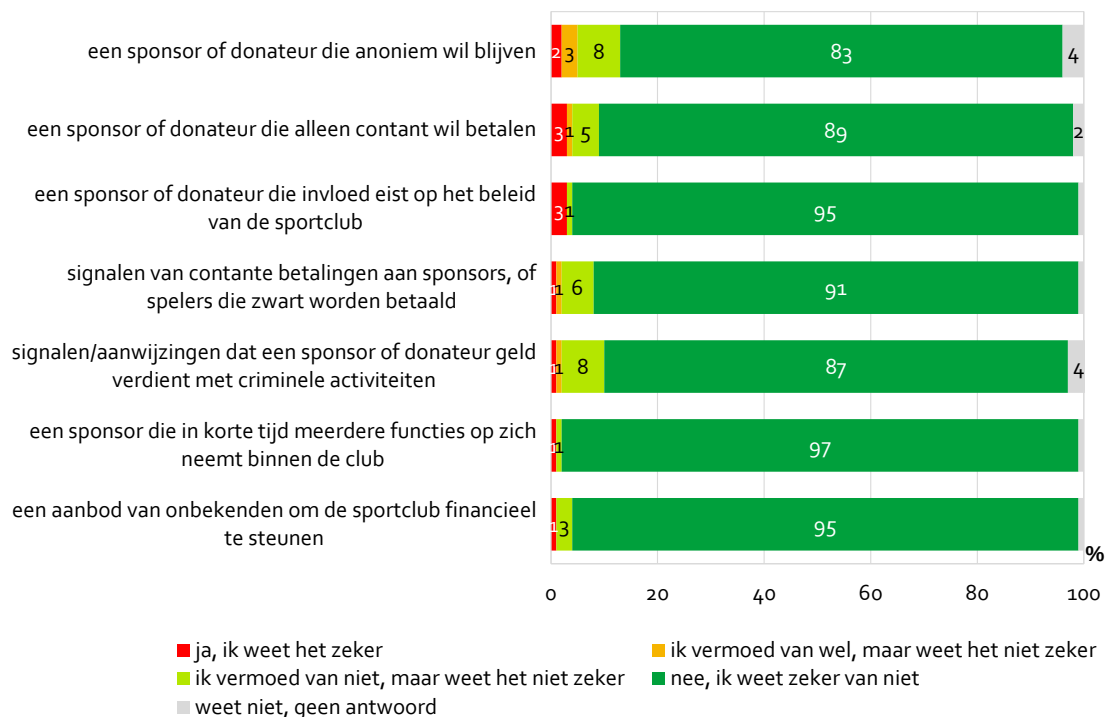
De respondenten is ook gevraagd of zij met andere signalen te maken hebben gehad die kunnen duiden op criminele inmenging. 2% van de respondenten zegt van wel, dat betreft drie respondenten. Zij noemen het volgende:

- *"Phishing e-mails. Omdat we een publieke website zijn [worden] email adres en contact formulier misbruikt."*
- *"Externe huurders van het sportpark die intimideren en bedreigen van medegebruikers van het sportpark."*
- *"Criminelen die eisen dat je als bestuur per direct opstapt. Of tegen betaling of met dreiging met geweld (vooral naar familieleden)."*

Figuur 2.2 Kunt u aangeven of uw sportclub de afgelopen twee jaar te maken heeft gehad met de volgende situaties? (sportclubs, n=158, procenten)

Figuur 2.3 Kunt u aangeven of uw sportclub de afgelopen twee jaar te maken heeft gehad met de volgende situaties op het gebied van sponsoring? (sportclubs, n=158, procenten)

In de interviews met sportclubs is open gevraagd of er signalen bij de eigen club zijn (geweest) en is daarna een lijst voorgelegd met specifieke signalen die kunnen duiden op criminele inmenging,

om te kijken of hen wellicht iets te binnen schiet waar zij eerder niet aan hadden gedacht. Bij een aantal van hen schiet er na het zien van de lijst niets te binnen. Hieronder worden de signalen beschreven die spontaan werden genoemd en de signalen waar geïnterviewden na het zien van de lijst wel op reageerden:

- *Een lid dat in aanraking is gekomen met politie of justitie vanwege betrokkenheid bij georganiseerde misdaad.* Dit signaal lichten twee geïnterviewden toe bij het zien van de lijst. Een van hen denkt dat de verplichte VOG hiertegen zou moeten helpen. Een ander heeft hiermee te maken gehad (speler is geroyeerd van de club) maar vond het lastig te zien wat het effect op de club is van betrokkenen met antecedenten of verdenkingen.
- *Een vrijwilliger met (vermoedelijk) contacten in het criminele circuit en/of die verdachte was in een drugszaak of andere grote strafzaak.* Een van de geïnterviewde sportclubs heeft hiermee te maken gehad en noemde dit spontaan. Het betrof een trainer die gelieerd was aan drugscriminaliteit. De club heeft de trainer toen geroyeerd. Dit is soms lastig te verantwoorden aan de ouders op de club: trainers zijn geliefd en de club wil niet het hele verhaal vertellen rondom deze persoon.
- *Sportclub/het gebouw wordt misbruikt om criminele activiteiten op te verrichten (zoals drugsproductie of –opslag) of er wordt drugs verhandeld in de kantine.* Drugs verhandelen gebeurt weleens, vertelt een geïnterviewde sportclub bij het zien van de lijst.
- *Een sportclub heeft veel goede spelers (bijvoorbeeld ex-profs), terwijl de club daar ogenschijnlijk geen budget voor heeft.* Een geïnterviewde sportclubs geeft aan dat zij zelf ex-profs hebben, maar deze spelers zijn aan het afbouwen en zijn bevriend met de club; dit is geen signaal van criminele inmenging.
- *Bedreigingen die worden geuit richting het bestuur, vrijwilligers of leden.* Een signaal waar een van de geïnterviewde sportclubs mee te maken had (en spontaan werd genoemd), is dat het bestuur van de sportclub werd geïntimideerd en er vernieling plaatsvond toen zij niet ingingen op aanbiedingen van criminelen die de club financieel wilden ondersteunen in ruil voor een plek in het bestuur. Vervolgens was het voor de club erg lastig om hulp te krijgen en daardoor voelde de respondent zich alleen. Volgens een sportclub gebeuren bedreigingen vaker en ook heftiger dan vroeger. De sportclub ziet dit in het algemeen, niet per se als signaal voor inmenging.

Daarnaast heeft een geïnterviewde club niet zo zeer te maken gehad met dergelijke signalen, behalve dat zij een keer een samenwerking hebben stopgezet met iemand omdat er onduidelijkheden bestonden over de andere activiteiten van deze persoon en plannen binnen de sport van diegene. Doordat dit tijdig is gebeurd, heeft het voorval geen invloed kunnen hebben op de sfeer en veiligheid binnen de club. Een ander heeft weleens met 'vriendjespolitiek' en daarmee gepaard gaande belangenverstrengeling te maken gehad. De geïnterviewde heeft toen advies ingewonnen bij de sportbond waaraan zij gelieerd zijn.

2.4 Veertien procent van de sportclubs vermoedt of ziet criminele inmenging bij andere clubs

De sportclubs is in de enquête gevraagd of andere clubs in hun tak van sport de afgelopen twee jaar te maken hebben gehad met criminele inmenging.¹³ Ruim de helft van de sportclubs (53%) denkt van niet, waarvan 43% vermoedt dat het niet speelt maar het niet zeker weet en 10% zegt zeker te weten dat het niet speelt (figuur 2.4). Een kleiner deel, 14%, denkt dat andere clubs daar wel mee te maken hebben gehad. 9% hiervan zegt dat echter niet zeker te weten, 5% zegt dat wel zeker te weten. Tot slot zegt 33% niet te weten of andere sportclubs in hun tak van sport hiermee te maken hebben gehad of zij geven geen antwoord.

In totaal zeggen 22 respondenten (14%) het vermoeden te hebben of zeker te weten dat er binnen hun tak van sport sportclubs zijn die te maken hebben gehad met criminele inmenging. Hen is gevraagd hij hoeveel clubs dat volgens hen speelt. 14 respondenten zeggen dat niet te weten. De acht respondenten die wel antwoord op deze vraag konden geven, variëren daarin van één club tot twintig clubs, gemiddeld gaat het om 7 clubs.

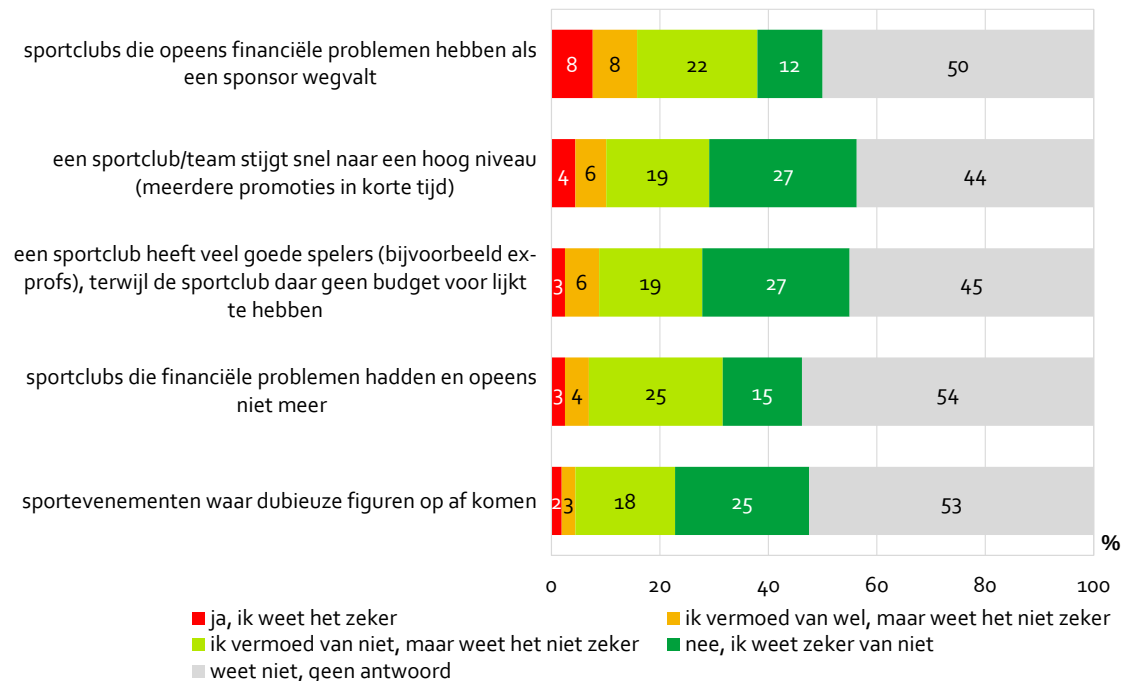
Figuur 2.4 Zijn er andere sportclubs in uw tak van sport die de afgelopen twee jaar te maken hebben gehad met criminele inmenging? (sportclubs, n=158, procenten)

De respondenten is vervolgens een vijftal specifieke situaties voorgelegd die *kunnen* duiden op criminele inmenging, met de vraag of andere clubs in hun tak van sport daarmee te maken hebben gehad. Voor alle vijf de voorgelegde situaties geldt dat de meeste respondenten niet weten of andere clubs in de tak van sport ermee te maken hebben gehad of dat zij hier geen antwoord op geven (figuur 2.5). Wel zegt 8% zeker te weten dat er andere sportclubs in de eigen tak van sport zijn die te maken hebben gehad met financiële problemen als een sponsor wegvalt. Nog eens 8% zegt dit vermoeden te hebben, maar het niet zeker te weten. Verder zegt 4% van de sportclubs zeker te weten dat er andere sportclubs/teams zijn binnen hun tak van sport die snel stijgen naar een hoog niveau. Zes procent zegt dit vermoeden dit te hebben, maar het niet zeker te weten.

¹³ Dit hoeven niet per definitie vermoedens te zijn bij Amsterdamse sportclubs; de vraagstelling ging algemeen over andere clubs in de tak van sport.

Figuur 2.5 Kunt u aangeven of andere sportclubs in uw tak van sport de afgelopen twee jaar te maken hebben gehad met de volgende situaties? (sportclubs, n=158, procenten)

De respondenten is ook gevraagd of er nog andere signalen zijn waar andere sportclubs (vermoedelijk) mee te maken hebben gehad en die kunnen duiden op criminele inmenging. 2% van de respondenten zegt van wel, dat betreft drie respondenten. Zij noemen het volgende:

- "Veel onderhuur, en intieme relaties tussen het bestuur en de penningmeester, opeens veel dure trainers die zogenaamd vrijwillig werken maar die goed betaald worden."
- "Het open zijn van de kantine buiten de reguliere tijden zoals in de nacht."
- "De kantine die heel veel winst draait terwijl er niemand zit."

Ook in de interviews met clubs werd een aantal andere signalen genoemd:

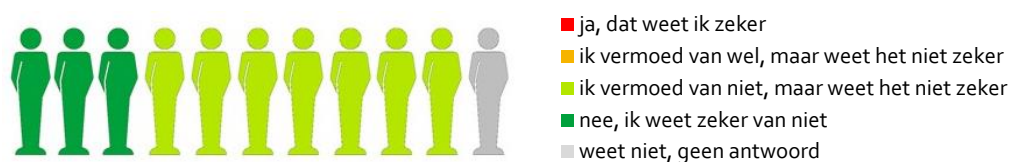
- Een sportclub die geen transparantie wilde geven over financiën. Dat vond de geïnterviewde club vreemd, maar er bestaat geen vermoeden van criminele inmenging.
- Een club hield zich niet aan de op dat moment geldende coronaregels.
- Een club verhuurde hun locatie aan private partijen terwijl dit volgens het contact waarschijnlijk niet mag.
- Een professionele club vroeg geld voor een oefenwedstrijd, wat niet gebruikelijk is.
- Een club heeft waarschuwingen gekregen van bevriende sportclubs om op te letten bij verzoeken om de sportzaal te huren, om bij een dergelijk verzoek te vragen waarvoor dit is.

In de interviews heeft een aantal sportclubs toegelicht waarom het lastig is signalen te herkennen bij andere clubs in de tak van sport. De geïnterviewde clubs menen met name dat ze de betrokken organisaties niet goed genoeg kennen of dat er weinig contact is met andere organisaties. Soms is het ook lastig om verhalen te toetsen. Een andere club licht toe dat ze geen vermoedens hebben omdat de clubs in hun tak van sport goed zijn georganiseerd, clubbesturen kennen elkaar en dat zijn vooral "nette mensen".

2.5 De meeste bonden zien geen signalen van criminele inmenging, maar zien wel situaties die erop kunnen duiden

Ook de sportbonden is in de enquête gevraagd of er Amsterdamse sportclubs van hun bond zijn die de afgelopen twee jaar te maken hebben gehad met criminele inmenging. Geen van de sportbonden heeft het vermoeden dat dit het geval is (zie figuur 2.6). Zeven van de sportbonden vermoeden van niet, maar weten het niet zeker en drie weten zeker dat er geen sprake is van criminele inmenging. Eén bond weet niet of clubs binnen hun bond hiermee te maken hebben.

Figuur 2.6 Zijn er Amsterdamse sportclubs van uw bond die de afgelopen twee jaar te maken hebben gehad met criminele inmenging? (sportbonden, n=11, aantallen)

Daarnaast zijn aan de bonden – net als aan de sportclubs – specifieke situaties voorgelegd die kunnen duiden op criminele inmenging en is hen gevraagd of clubs de afgelopen twee jaar deze specifieke signalen hebben meegemaakt. Voor elk van de negentien voorgelegde signalen zijn er bonden die denken dat dit niet speelt, maar het niet zeker weten. Met andere woorden, geen enkel signaal wordt door de bonden volledig uitgesloten. In bijlage 2 is een tabel opgenomen met daarin alle voorgelegde signalen en de daarop gegeven antwoorden van de bonden. In deze paragraaf gaan we enkel in op signalen waarbij sportbonden minstens een vermoeden hebben of zeker weten dat dit speelt bij Amsterdamse sportclubs

Vier van de elf bonden hebben minstens een vermoeden of weten zeker dat hun clubs de afgelopen twee jaar met een of meerdere situaties die kunnen duiden op criminele inmenging te maken hebben gehad. De situaties gaan met name over sponsors:

- *Clubs die opeens financiële problemen hebben als een sponsor wegvalt.*
- *Een sponsor of donateur die alleen cash/contant wil betalen.*
- *Een sponsor of donateur die anoniem wil blijven.*
- *Een sponsor of donateur die invloed eist op het beleid van de sportclub.*
- *Een sponsor die in korte tijd meerdere functies op zich neemt binnen de club.*

Drie andere signalen die niet over sponsors gaan worden ook door een bond vermoed:

- *Een (team van een) club is een (snelle) stijger.*
- *Signalen van contante betalingen aan spelers, of spelers die zwart worden betaald.*
- *Bedreigingen die worden geuit richting het bestuur, vrijwilligers of leden.*

Ook met de geïnterviewde sportbonden is over signalen gesproken. In onderstaande opsommingen nemen we alleen signalen op die een toevoeging of toelichting zijn op de signalen uit de enquête. Een van de geïnterviewde bonden spreekt echt van signalen van criminele inmenging. De andere twee bonden zien dit in veel mindere mate. We maken bij de signalen onderscheid tussen spontaan genoemde signalen en reacties op de lijst met specifieke signalen.

Daarnaast hebben de sportbonden in de interviews niet-pluis situaties genoemd. Die zijn hier ook opgenomen.

Een van de geïnterviewde sportbonden spreekt over een niet-pluis situatie met betrekking tot sponsors:

- Er was een club die hoge schulden had en financieel werd geholpen door een sponsor die daar een tegenprestatie voor vroeg. De geïnterviewde vermoedt dat dergelijke sponsors het ook leuk vinden om goodwill te hebben en hun sponsoring wellicht (online) uitdragen.

Signalen rondom spelers/teams:

- *Een sportclub heeft goede spelers (ex-profs), terwijl de club daar ogenschijnlijk geen budget voor heeft.* Dit werd spontaan genoemd door een bond in de interviews.
- *Spelers op een club die weinig verdienen en met hun kwaliteiten bij een andere vereniging meer kunnen verdienen (mogelijke duiding op geld onder de tafel).* Ook dit werd spontaan genoemd door een bond.
- *Luxe of dure uitjes, feesten en trainingskampen voor teams.* Eén van de geïnterviewden noemt dit na het zien van de lijst met de signalen. Sommige spelers moeten voor wedstrijden weleens naar het buitenland en dat is lastig zonder financiële steun. Vanuit een sponsor wordt dan weleens gefinancierd, maar de geïnterviewde weet niet of daar iets achter zit of dat dit goed bedoeld is. De geïnterviewde geeft aan dat dit ook MKB'ers kunnen zijn die de gift kunnen aftrekken van de omzetbelasting.
- *Geld dat voornamelijk naar een eerste elftal gaat.* Dit werd spontaan genoemd door een bond.
- *Een (team van een) club is een (snelle) stijger.* Eén geïnterviewde sportbond kent enkele voorbeelden van sportclubs die snel groeien, maar daarbij is er geen signaal dat er geld in het spel is.

Signalen rondom situaties op de sportclub:

- *Bedreigingen die worden geuit richting het bestuur, vrijwilligers of leden.* In een interview kwam dit spontaan naar voren. Hier ging het om het verdrijven van het clubbestuur en achter de schermen leidde dat tot bedreigingen.

Signalen rondom verdachte personen met vermoedelijke criminele connecties:

- *Signalen rondom verdachte personen met vermoedelijke criminele connecties.* Hierop reageren twee sportbonden in de interviews na het zien van de lijst. Zij noemen bijvoorbeeld personen die worden gelieerd aan vermoedelijke criminele connecties en/of criminele activiteiten of waarbij men een niet-pluis gevoel heeft. Het kan dan gaan om personen die lid zijn van een club of die bij wedstrijden komen, maar ook trainers en voetbalscholen. Het signaal wordt ook spontaan genoemd: personen die geen lid waren maar wel rondliepen op de sportclub en in een auto reden van een sponsor.
- Eén geïnterviewde sportbond heeft weleens een niet pluis gevoel gehad bij leden van een club. Het ging dan meestal om geruchten of roddels. Zelf kan de geïnterviewde niet zoveel met dergelijke signalen, maar de geïnterviewde merkt wel dat besturen dergelijke leden vaak geen vrijwilligersfunctie binnen de club geven.

Daarnaast noemen de geïnterviewde sportbonden spontaan signalen die niet in de voorgelegde lijst voorkomen:

- Een penningmeester of voorzitter die dubieuze overboekingen deed. Deze geïnterviewde linkt dit echter niet aan criminele inmenging.
- Ronselen van fysiek sterke mannen die worden ingezet voor andere klussen.
- Bij clubs waar sporters voor doping zijn opgepakt vraagt de geïnterviewde zich af of er nog meer speelt.

2.5.1 Eén bond heeft weleens een melding ontvangen over criminele inmenging

Eén geïnterviewde sportbond heeft weleens een anoniem signaal ontvangen over zwarte betalingen bij een club. De andere twee sportbonden hebben geen meldingen ontvangen over criminele inmenging. Eén geïnterviewde vraagt zich wel af of clubs hen bijvoorbeeld niet kunnen vinden of dat clubs het idee hebben dat dit niet iets is voor de sportbond.

Aan de geïnterviewde sportbonden is ook gevraagd hoe ze zouden reageren als ze weten dat er criminele inmenging speelt binnen een sportclub. De geïnterviewde sportbonden konden een aantal globale acties noemen, zoals een sportclub complimenteren voor het maken van de melding. Ook zou een geïnterviewde sportbond vragen naar de behoefte van de betreffende sportclub en vervolgens helpen om in die behoefte te voorzien. Twee sportbonden zouden daarnaast de sportclub helpen met het contact opnemen met de politie.

2.6 Professionals zien diverse signalen bij Amsterdamse amateursportclubs

De professionals is ook gevraagd of zij signalen van criminele inmenging zien bij Amsterdamse amateursportclubs. Sommige geïnterviewde professionals zien geen signalen van (georganiseerde) criminele inmenging bij Amsterdamse sportclubs. Zij geven daarbij aan dat dit niet hoeft te betekenen dat het niet plaatsvindt. Zij zeggen daarover bijvoorbeeld:

In onderzoeken naar het onderwerp worden verschillende percentages genoemd, maar ik geloof niet dat bij 1 op de 10 verenigingen sprake is van serieuze criminele inmenging. Ik geloof wel dat bij een aantal clubs vermenging is van de onder- en bovenwereld. [...] Het is ongrijpbaar, maar je gaat het pas zien als je het doorhebt, een uitspraak van Johan Crujff. [...]

Andere professionals hebben wel signalen van criminele inmenging gezien, waarbij door een enkeling wordt opgemerkt dat het niet om grote aantallen gaat. Soms is de professional er zeker van dat dit speelt, en soms is het een vermoeden. Na de open vraag of geïnterviewde professionals signalen van criminele inmenging zien in de Amsterdamse amateursport, is hen een lijst met mogelijk signalen voorgelegd. Een geïnterviewde geeft aan dat zeker niet alles op de voorgelegde lijst een signaal is van criminele inmenging. Daarnaast is nog een aantal signalen genoemd van zaken die men niet helemaal pluis vindt of waarbij men ziet dat clubs het randje opzoeken van wat wettelijk mag.

Wel vinden enkele geïnterviewde professionals dat de problematiek in perspectief geplaatst moet worden:

In de media werd groot uitgelicht dat bij 1 op de 10 sportclubs sprake is van ondermijning, maar dat ligt genuanceerder. Er wordt een hele brede definitie van ondermijning gehanteerd en veel sportclubs herkennen het ook niet.

De Amsterdamse amateursport is zeker niet doorspekt door criminaliteit. Het gaat om heel veel mensen, ik geloof dat 20% van de Amsterdammers lid is van een sportclub. En daar gebeurt natuurlijk het een en ander. Het gebeurt overal. We moeten het niet uit perspectief halen.

Hieronder volgt een lijst met de signalen die nu of in het (recente) verleden zijn waargenomen of waarvan vermoedens bestaan.¹⁴

Signalen rondom verdachte personen met vermoedelijke criminele connecties:

- *Een vrijwilliger met (vermoedelijk) contacten in het criminele circuit en/of die verdachte was in een drugszaak of andere grote strafzaak.* Een van de professionals noemt dit spontaan, het gaat hierbij zowel om trainers als bestuursleden met criminele connecties.
- *Verdachte personen met vermoedelijke criminele connecties die rondhangen op de club.* Dit wordt zowel spontaan genoemd als na het zien van de lijst. Naar aanleiding van de lijst vertelt een van de geïnterviewden dat dit voorkomt, bijvoorbeeld personen die een drankje drinken bij een sportclub. De geïnterviewde ziet echter geen invloed van deze mensen op de club.
- *Een lid dat in aanraking is gekomen met politie of justitie vanwege betrokkenheid bij georganiseerde misdaad.* Na het zien van de lijst, vertelt een geïnterviewde dat dit regelmatig voorkomt omdat clubs uit veel leden bestaan en er dan dergelijke leden zijn. Deze geïnterviewde ziet echter niet direct een relatie tussen de misdaad en de club.

Signalen rondom sponsors of donateurs:

- *Aanwijzingen dat een sponsor of donateur geld verdient met criminele activiteiten.* In deze categorie is dit het enige signaal dat spontaan wordt genoemd. Dit signaal wordt ook bevestigd na het zien van de lijst.
- *Een sponsor of donateur die alleen cash wil betalen.* Een van de geïnterviewden geeft aan weinig zicht te hebben op sponsors van de club maar weet wel dat er veel cash betaald wordt. Dat komt ook uit horeca-inkomsten en wordt vaak netjes opgegeven, maar soms gaat er ook wat geld naar een trainer. Het zou om weinig geld gaan. Een ander geeft aan dat het vaak voorkomt dat een sponsor of donateur alleen cash betaalt.
- *Een sponsor of donateur die anoniem wil blijven.* Een van de geïnterviewden heeft het vermoeden bij één club (geen aanwijzingen), maar niet dat dit breed speelt in de stad.
- *Een sponsor of donateur die invloed eist op het beleid van de sportclub.* Hierover wordt gezegd: "Als je geld steekt in een club, krijgt je invloed. De club wordt afhankelijk van je. Maar dat ze functies op zich nemen heb ik niet zo meegemaakt."

¹⁴ Een van de geïnterviewde professionals nam de lijst met signalen uitvoeriger door dan de andere geïnterviewden. Veel signalen zijn dan ook door deze ene professional genoemd.

Gerelateerd aan deze signalen benoemt een professional ook een niet pluis gevoel:

- Allerlei partijen – bekende zakenmensen/sporters, investeringsmaatschappijen uit het buitenland – die een club benaderen om de club over te nemen. Dat is niet per definitie crimineel, maar de intenties van “vage figuren” zijn onbekend.

Signalen rondom spelers/teams:

- *Signalen van contante betalingen aan spelers, of spelers die zwart worden betaald.* Dit signaal wordt zowel spontaan genoemd als herkend op de lijst door een geïnterviewde. Deze professional kent hier signalen over, van twee clubs die elkaar hiervan beschuldigen. Ook vindt een van de professionals dit niet pluis: het mag niet van de belastingdienst en bij zwart geld bestaat het risico dat het ergens vandaan komt dat niet deugt. Dit is ook het geval bij zwart betalen van vrijwilligers.
- *Een (team van een) club is een (snelle) stijger (ondergaat meerdere promoties in korte tijd).* Ook dit wordt door een geïnterviewde waargenomen bij het bekijken van de lijst. “Dat zien we wel. In korte tijd promotie met een bepaalde trainer. Recentelijk achter gekomen dat je voetbalscholen of trainers kan inhuren om te promoveren.” Een van de professional vindt het niet pluis: clubs die niet al te groot zijn en bijna geen jeugd hebben maar waarvan het eerste elftal wel elk jaar kampioen wordt of een sterke niveaustijging die niet te bekostigen is uit een regulier budget.
- *Luxe of dure uitjes, feesten en trainingskampen voor teams.* Op dit mogelijke signaal reageren meerdere geïnterviewden en hun antwoorden zijn wisselend. Zo geef de een aan dat dit nauwelijks een signaal van criminele inmenging is te noemen omdat trainingskampen in het buitenland heel vaak voorkomen en spelers vaak een groot deel daarvan zelf betalen. Een ander vertelt ook dat dit heel veel voorkomt en om “groot geld”, tienduizenden euro’s gaat. Het gaat dan om spelers die regelmatig dit soort uitjes hebben en bijvoorbeeld geen contributie hoeven te betalen, wat volgens deze geïnterviewde feitelijk ook een vorm van betalen is.

Als de uitkomsten van het eerste elftal veranderen, dan weet je dat er iets aan de hand is.

Signalen rondom situaties op de sportclub:

- *Bedreigingen die worden geuit richting het bestuur, vrijwilligers of leden.* Naar aanleiding van het zien van de lijst vertelt een van de geïnterviewden dat bedreigingen soms voorkomen en dat dit vooral gaat om “een sportief geschil” met overambitieuze ouders die ruzie maken omdat zij vinden dat hun kind iets is ontnomen op sportief vlak. Daarnaast vertellen enkele geïnterviewden over onenigheid *binnen* het bestuur of met de vrijwilligers of trainers. Een geïnterviewde professional benoemt ook “toestanden met de politie erbij” naar aanleiding van een onenigheid. Ook is dit genoemd bij niet pluis gevoelens van een professional.
- *Personen met (vermoedelijk) criminele connecties die de sportclub of gebouwen van de club misbruiken als bijvoorbeeld ontmoetingsplek of om criminele activiteiten te verrichten (zoals drugsproductie of –opslag).* Dit wordt zowel spontaan als na het zien van de lijst genoemd. Volgens een geïnterviewde komt dit zelden voor, maar is het weleens gebeurd dat faciliteiten in sporthallen werden gebruikt om “iets uit te wisselen”. Ook wordt genoemd dat een sportclub (onder andere na sluitingstijd) werd gebruikt voor goktoernooien.

- *Er is opeens veel geld bij een sportclub en dat kan zich uiten in het kopen van nieuwe touringbussen of dure trainingskampen.* Een geïnterviewde professional neemt weleens waar dat er opeens veel geld is bij een club en vertelt dit na het zien van de lijst. Dat kan grootspraak zijn of “keurig net” geld. Wel geeft de geïnterviewde aan dat goed naar een club gekeken moet worden als zij ineens aangeven veel geld te hebben.
- *Er zijn regelmatig (gewelds-/integriteits)incidenten op en rondom de sportclub.* Dit wordt zowel spontaan als na het zien van de lijst genoemd. Een aantal geïnterviewden vertelt dat geweldsincidenten en bijvoorbeeld gestaakte wedstrijden weleens voorkomen bij sportclubs. Daarbij geeft men aan dat dit meer te maken heeft met gemeen spel of dat dit komt door spelers of leden dan dat er sprake is van criminele inmenging. Een geïnterviewde geeft wel aan dat vechtpartijen voorkomen als snelle stijgers of clubs die altijd winnen/kampioen worden een keer niet winnen of het niet eens zijn met de scheidsrechter. Een ander vertelt: “Als je bekend staat als knokploeg van de regio dan moet je kijken of er iets aan de hand is.”
- Een van de professionals vindt het ook niet pluis wanneer er ‘s nachts licht brand in het clubhuis.

Er zijn ook andere genoemde signalen genoemd door de professionals:

- Ronselen van spelers (drughandel, matchfixing).
- Vermoedens van witwassen.
- Doorsluizen van subsidies.
- Verdachte transacties.
- Vreemde constructies tussen sportclubs en bedrijven.
- Verhuur van het clubgebouw
- Grote hoeveelheid clubs heeft schulden bij de gemeente voor de sportveldenhuur.

Daarnaast geeft een geïnterviewde aan dat grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie meer gebeurt en dat daar meer meldingen over komen. Dat zou meer prioriteit hebben dan criminele inmenging.

De geïnterviewde professionals noemen ook diverse zaken die zij niet per definitie zouden scharen onder criminele inmenging maar waar zij wel het gevoel hebben dat er iets ‘niet pluis’ is.

Iemand kan teveel doen voor een vereniging, waardoor die persoon en de vereniging bijna één worden, dat hoort niet. Dat is niet crimineel en zeker niet georganiseerd maar wel onwenselijk.

Wel loopt het sterk uiteen hoe vaak geïnterviewden het gevoel hebben dat er iets niet pluis is. Zo vertelt een geïnterviewde professional best vaak dingen te zien die niet helemaal kloppen. Veelal gaat het dan om persoonlijke belangen op het financiële vlak, zoals vriendjespolitiek en gebruik van clubgeld waar niet iedereen het mee eens is. Op dit vak zouden clubs ook het meest kwetsbaar zijn. Dit zou vooral spelen bij clubs met een lang zittend bestuur.

Een andere zorg die door een professional wordt geuit is een relatief groot aantal commerciële partijen rondom voetbalclubs, met name voetbalscholen. Er is niet altijd sprake van criminele inmenging, maar soms wel van kwalijke praktijken, omdat er “lieden bij zitten die niet koosjer zijn”. Ook wordt er benadrukt dat de intentie van een voetbalschoolhouder bepalend is: een

voetbalclub en voetbalschool kunnen elkaar immers versterken. Een geïnterviewde noemt bijvoorbeeld dat voetbalscholen in gebieden waar veel armoede is ouders overhalen hun kind aan te melden voor de voetbalschool. Ouders doen moeite het forse geldbedrag bij elkaar te krijgen terwijl de voetbalscholen volgens de geïnterviewde niets meer aanbieden dan een reguliere voetbalclub. Een andere geïnterviewde ziet dat bij de voetbalscholen wordt beweerd dat voetballers verder worden gebracht maar er kan een "hele ongezonde, afhankelijke relatie" ontstaan. De geïnterviewde vraagt zich af of de voetballers ook voor andere zaken worden ingezet; wellicht als koerier of voor matchfixing. Deze geïnterviewde vindt daarnaast de voetbalmakelaardij een "dubieuze wereld" dat "een bepaald slag mensen" trekt.

Volgens de professionals komen de sportclubs waar iets speelt veelal alleen in beeld wanneer er onderzoeken lopen/starten naar bij de clubs betrokken personen. Met andere woorden: opsporing vindt plaats rondom verdachte personen waarbij op den duur een sportclub in beeld kan komen. Dat een sportclub door andere signalen dan een onderzoek naar een verdacht persoon in het vizier komt van opsporing of professionals gebeurt veel minder vaak. Volgens een van de geïnterviewden komt dit doordat er een centraal aanspreek- of meldpunt mist bij bijvoorbeeld het RIEC. Een ander geeft aan dat de problematiek pas in beeld komt wanneer het "misgaat", wat betekent dat een zaak bij de recherche belandt. Dit komt doordat sportclubs niet op voorhand in de gaten worden gehouden. Wanneer een zaak bij de recherche belandt, is de problematiek volgens deze geïnterviewde echter dusdanig gevorderd dat het politiewerk is geworden.

2.7 Snelle stijgers lijken niet op grote schaal voor te komen in Amsterdam

De geïnterviewde sportclubs en sportbonden zien over het algemeen geen snelle stijgers in hun tak van sport. Ze geven hier een aantal redenen voor. Zo wordt er genoemd dat er geen wedstrijden worden gespeeld of dat de sport individueel is, waardoor dit lastiger is en sneller zou opvallen. Het kan hooguit gebeuren dat iemand ineens heel slecht is; een individu kan immers niet ineens op een veel hoger niveau zijn. Volgens deze geïnterviewde is dit in teamsport lastiger te achterhalen dus zou het daar eerder gebeuren.

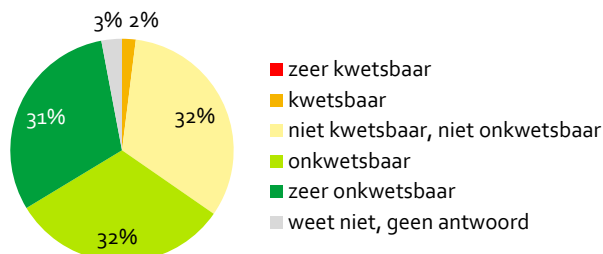
Zoals in paragraaf 2.3 reeds werd beschreven, vermoedt 10% van de sportclubs wel dat er snelle stijgers zijn in de tak van sport of zij weten dit zeker. Ook in de interviews werden er vermoedens van snelle stijgers genoemd, maar dit zou slechts een enkele keer voorkomen. Soms "strijkt een goed team bij de sportclub neer" of komt er een goede speler in de buurt van wonen en wordt deze speler lid van de sportclub. Er gaat dan geen geld in om. Een sportbond geeft aan dat er wel een club was aangesloten waar het eerste elftal een aparte entiteit binnen de organisatie was. Het geld ging dan vooral naar dat team.

2.8 De meeste sportclubs vinden zichzelf niet kwetsbaar hoewel er wel degelijk kwetsbaarheden zijn

De meeste ondervraagde sportclubs vinden hun club niet kwetsbaar voor criminele inmenging. 32% denkt dat de club onkwetsbaar is en 31% denkt dat de club zéér onkwetsbaar is (figuur 2.7).

Twee procent van de sportclubs vindt hun club wel kwetsbaar voor criminele inmenging. Een derde (32%) vindt de club niet kwetsbaar, maar ook niet onkwetsbaar.

Figuur 2.7 In hoeverre denkt u dat uw eigen sportclub kwetsbaar is voor criminele inmenging? (sportclubs, n=158, procenten)

Door geïnterviewde sportclubs is wel een aantal kwetsbare punten in sportclubs genoemd voor criminele inmenging. Deels zijn deze kwetsbare punten organisatorisch:

- Belangenverstrengeling kan leiden tot niet-transparante processen, waar misbruik van gemaakt kan worden.
- Vrijwilligers en bestuursleden zijn schaars, waardoor bij veel kleine sportclubs geen scheiding is tussen strategie en uitvoering. Risico is dat er teveel zaken bij één persoon liggen, wat kwetsbaar maakt vanwege het ontbreken van "checks and balances".
- Andersom heeft het bestuur binnen een kleine club goed zicht op alles wat er binnen de club gebeurt. Bij een grote club kan dat overzicht ontbreken, wat eveneens risico's met zich meebrengt.
- Hoe hoger de ambities en hoe lager het morele kompas, hoe kwetsbaarder.

Ook financiële kwetsbaarheden worden vaker genoemd:

- Sponsoring, elke club heeft geld nodig en dat maakt clubs kwetsbaar.
- Veel clubs hebben financiële en administratieve problemen.

Ook benoemt een van de clubs dat clubs in kwetsbare wijken extra kwetsbaar zijn, omdat criminelen sociale functies in de wijk uitoefenen.

De sportbonden zijn verdeeld over de kwetsbaarheid van de sportclubs binnen hun bond (zie figuur 2.8). Vier van de bonden denken dat de clubs binnen hun bond kwetsbaar zijn voor criminele inmenging. Nog eens vier denken dat de clubs in hun bond niet kwetsbaar, maar ook niet onkwetsbaar zijn. Twee bonden achten hun clubs (zeer) onkwetsbaar, één bond gaf geen antwoord op deze vraag.

Figuur 2.8 In hoeverre denkt u dat uw sportclubs kwetsbaar zijn voor criminele inmenging? (sportbonden, n=11, aantallen)

Ook door geïnterviewde sportbonden zijn eventuele kwetsbaarheden bij sportclubs voor criminele inmenging benoemd. Hierbij ging het deels wederom over organisatorische kwetsbaarheden zoals wanneer criminelen proberen een bestuursfunctie te verkrijgen, dat gemakkelijker is bij sportclubs waar het al slechter gaat. Hier speelt bijvoorbeeld een tekort aan bestuursleden of wanneer de wensen van het bestuur en de leden niet overeenkomen. Ook benoemt een geïnterviewde sportbond dat het voor vrijwilligers lastig kan zijn om in te grijpen wanneer een bekende crimineel langskomt. Ook zouden criminelen gemakkelijker kunnen inmengingen bij clubs in financiële problemen. Wanneer een sportclub in het bestaan wordt bedreigd, zullen zij minder vragen stellen aan mogelijke sponsors.

Geïnterviewde professionals zien ook elementen bij Amsterdamse sportclubs die de clubs *kwetsbaar* zouden kunnen maken voor criminele inmenging, veelal in financieel en organisatorisch opzicht. Hier onder zijn alleen de kwetsbaarheden beschreven die niet al genoemd zijn door de sportclubs of sportbonden.

Financiële factoren:

- Mate waarin het bestuur open staat voor aanbiedingen om het eerste elftal te betalen; om hogerop te komen.
- Het financiële model van sportclubs is kwetsbaar. Dat model is gebaseerd op contributies die kunstmatig laag worden gehouden terwijl er wel steeds meer eisen worden gesteld door mensen.
- Geen controle of screening op sponsors.
- Ambitie om richting topsport te gaan terwijl daar geen budget voor is.
- Bij clubs die het heel goed doen (professioneel niveau) ligt gokken en matchfixing op de loer; bij top-amateurclubs krijgen spelers namelijk wel betaald maar “heel weinig” waardoor matchfixing verleidelijk zou kunnen zijn.

Organisatorische factoren:

- Een lang zittend bestuur.
- Weinig betrokkenheid van leden, die bijvoorbeeld niet naar de Algemene Ledenvergadering (ALV) gaan.
- ‘Gewone mensen’ weten weinig van dit onderwerp af omdat ze er doorgaans niet mee te maken krijgen. Daardoor gebeurt bij clubs veel op basis van vertrouwen en geloof in het goede van de mens.
- Kleine clubs zijn soms minder stabiel.

Een van de geïnterviewden geeft daarbij zelfs aan dat kwetsbaarheid altijd met geld te maken heeft omdat veel clubs nauwelijks het hoofd boven water kunnen houden en stevig in hun schoenen moeten staan als iemand geld aanbiedt. Een ander vertelt dat criminele inmenging klein begint en ‘druppelt’: “Soms duurt het tientallen jaren totdat een organisatie zo’n grote vinger in de pap heeft, dat de vereniging het helemaal niet aan zag komen.” Verder zou het een van de professionals niet verbazen als clubs in bepaalde wijken of in wijken met specifieke kenmerken wellicht kwetsbaarder zijn, bijvoorbeeld in wijken waar relatief veel mensen met een lage sociaaleconomische status wonen. Aan de andere kant geeft de geïnterviewde aan dat men bij clubs waar veel hoogopgeleide mensen in het bestuur zitten wellicht beter de grenzen kent van wat wettelijk mag en dat die grenzen misschien wel opgezocht worden. Tot slot stelt iemand, meer algemeen, dat de meeste mensen van sport houden en dus ook criminelen of hun

kinderen. Zij komen sporten bij een club en zien de mogelijkheden van de club, bijvoorbeeld om financieel te ondersteunen wanneer zij merken dat de club het moeilijk heeft. De crimineel kan het geld witwassen en krijgt daar waardering voor terug.

Als je naar veel clubs kijkt; die drijven op sponsorgeld. Als je kijkt naar contributiegeld, daar gaat heel veel geld van naar de bond. Een heel klein deel is over voor de club zelf. Coaches kunnen daar niet of nauwelijks van betaald worden. Als je als club meer wil winnen, een grote club wil worden, moet je investeren in opleiding, coaches, trainers, en dat kost geld. Als je dat niet kunt betalen van de contributiegelden dan moet je op een andere manier aan geld zien te komen, dan word je kwetsbaar.

Ik denk dat clubs met overspannen topsportambities (die op basis van de begroting niet reëel zijn) kwetsbaarder zijn voor criminele inmenging. Dat ze dan eerder keuzes maken/risico's nemen die niet verstandig zijn. Dat je minder vragen stelt als iemand met een grote zak met contant geld komt.

Die persoon denkt: ik heb allemaal cash, ik kan het geld witwassen, ik krijg er nog iets voor terug, ze vinden mij dan leuk en mijn kind kan dan in het eerste spelen.

2.8.1 Voetbalclubs komen het vaakst naar voren, maar ook andere team- en veld-/zaalsporten worden kwetsbaar bevonden

Enkele geïnterviewde professionals vertellen dat (kwetsbaarheid voor) criminele inmenging zich vooral manifesteert bij zaal- en veldsporten, omdat er geld nodig is voor het gebruiken van de ruimte. Een ander denkt dat het overal kan gebeuren maar dat het vooral om teamsporten gaat omdat geld daar eveneens een grotere rol speelt, coaches duurder zijn en er meer prestige bij zit. Individuele sporters zijn aangewezen op hun eigen kunnen, bij teams gaat het meer om het "merk". Bij teamsporten kan een minder goede speler worden ingewisseld voor een betere speler, waardoor financiën een grotere rol spelen.

De voorbeelden die deelnemers aan het onderzoek noemen van clubs waar criminele inmenging speelt of waar 'niet-pluis' gevoelens over bestaan, betreffen veelal voetbalclubs. Ook in de media worden vaak signalen genoemd rondom voetbalclubs. Daar wordt een aantal redenen voor genoemd door professionals en een sportbond:

- Voetbal is een populaire sport in alle lagen van de bevolking, waardoor het heel toegankelijk is voor iedereen.
- Door de populariteit is er veel aandacht voor voetbal.
- Voetbal is verreweg de grootste tak van sport in Amsterdam.
- Er gaat veel geld om in voetbal, dat geldt voor andere sporten bijna niet.

Een van de geïnterviewden merkt op dat er kennelijk een 'zwart gat' is bij andere sporten dan voetbal; er is weinig zicht op wat er in andere takken van sport speelt

Andere signalen [dan voetbal] zien we niet maar ik kan me niet voorstellen dat alle hockey, basketbal, volleybalclubs zo zuiver op de graad zijn. Daar heb ik geen zicht op.

Opvallend is dat een aantal geïnterviewden een vergelijking maakt met hockey:

- Bij hockeyclubs is het men over het algemeen hoger opgeleid. Als er criminele inmenging zou spelen, zou een van de geïnterviewden eerder denken aan witteboordencriminaliteit.
- Een hoger opgeleid bestuur kan ervoor zorgen dat bestuurders de grenzen kennen van wat wettelijk mag en deze grenzen wellicht ook wel opzoeken.
- Bij hockey zijn de organisatiestructuren sterker volgens een van de geïnterviewden; banden met bedrijven en groot kapitaal zijn vaak sterker en bestaan al lang. Hockey is veel meer elitair dan voetbal, dat veel volkser zou zijn.

Verder benoemt een van de geïnterviewden dat er binnen turnen “dingen gebeuren die niet kunnen”. Het betreft intimidatie en onbehoorlijk gedrag van coaches, wat is gebleken uit onderzoeken. Hoewel dit niet om financieringsstromen gaat, benoemt de geïnterviewde dat het wel om crimineel gedrag gaat. Deze geïnterviewde merkt verder op dat ook bij andere sporten, zoals basketbal of honkbal “het wel zal gebeuren” maar dat hij er geen voorbeelden van kent. Daarnaast merkt een van de geïnterviewden op dat, ondanks dat commerciële sportaanbieders niet binnen de scope van dit onderzoek vallen, het wel de moeite waard is te kijken naar bedrijfsmatige sportaanbieders omdat de wijze waarop men sport is veranderd; niet iedereen sport meer bij een sportclub en de maatschappelijke rol van een commerciële aanbieder kan net zo groot zijn als van een club. Daarnaast vertelt een geïnterviewde dat ook professionele sporters vatbaar kunnen zijn voor criminele inmenging, bijvoorbeeld door “vrienden van vroeger” die in de onderwereld actief zijn.

2.8.2 Professionals zien verschillende risico's voor clubs wanneer er sprake is van kwetsbaarheid

De geïnterviewde professionals denken verschillend over de risico's voor de veiligheid en sfeer op de sportclub wanneer er sprake is van (kwetsbaarheid voor) criminele inmenging of zaken die niet pluis zijn. Een van de geïnterviewden denkt dat het vroeg of laat misgaat bij clubs waar iets dergelijks speelt en dat dit maatschappelijk veel impact heeft. Een ander vermoedt dat kinderen op een sportclub er weinig last van zullen hebben als er bijvoorbeeld sprake is van witwassen. Ook een andere geïnterviewde vindt dat het geen risico hoeft te zijn voor personen op de club maar dat een club zich “op een hellend vlak begeeft” wanneer er tegenprestaties worden gevraagd voor sponsorgeld, bijvoorbeeld wanneer de sponsor wil dat een familielid trainer wordt bij het eerste elftal als tegenprestatie. Ook kan het gebeuren dat de gemoederen hoog oplopen - tot bedreigingen aan toe - tussen besturen van sportclubs wanneer er onenigheid is. Dit zou dan vooral zorgen voor een onveilig gevoel bij bestuursleden en niet direct bij leden van de club.

Het een sluit het ander niet uit. Ze kunnen ook goed doen terwijl ze slecht doen

Sommige geïnterviewden vertellen over andere zaken waarbij zij zorgen hebben over de sfeer en/of veiligheid op de sportclub. Zo zou de afhankelijkheid van kinderen van een trainer of voetbalschool onwenselijke praktijken, zoals ronselen, mogelijk maken.

2.8.3 Invloed van de coronacrisis op het thema

In sommige interviews met professionals kwam de invloed van de coronacrisis op criminele inmenging in de amateursport aan de orde. Zo zou de coronacrisis ervoor hebben gezorgd dat leden zijn weggegaan (contributieverlies) terwijl de huur bleef doorlopen. Cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bevestigen het vermoeden dat de inkomsten van Nederlandse sportclubs terugliepen tijdens corona: in 2020 hadden clubs 6,3% minder inkomsten dan in 2018.¹⁵ Kantine inkomsten liepen gemiddeld 42% terug.

Volgens de geïnterviewden zouden financiële moeilijkheden clubs kwetsbaarder kunnen maken voor criminele inmenging. Een van de geïnterviewden vertelt dat clubs waar (vermoedens van) criminaliteit speelt zich ook minder aan coronamaatregelen houden die worden gesteld. Een ander vertelt in financieel opzicht een verschil te zien tussen grotere en kleinere clubs. Grotere clubs werden weliswaar hard geraakt doordat zij veel verdienen met hun bar, maar zij wisten alle regelingen goed te vinden. Kleinere clubs konden dat minder goed en hebben weinig buffers. Daarbij ziet deze geïnterviewde dat "de ene na de andere voetbalschool voet aan de grond krijgt bij verenigingen" bij kleine voetbalclubs met weinig buffers. Deze voetbalscholen bieden de clubs geld aan. De geïnterviewde vindt het zorgwekkend omdat de voetbalscholen nog niet zo lang bestaan maar dat de vraag of dit crimineel is afhangt van de intentie.

¹⁵ Centraal Bureau voor de Statistiek (2022). *Inkomsten sportclubs 2020 ruim 6 procent lager dan in 2018*. Geraadpleegd op 14 februari 2022 via https://www.cbs.nl/item?sc_itemid=4c7de159-0f24-433f-8241-9feaa477e202&sc_lang=nl-nl

3 Handelingsperspectief

Het landelijke onderzoek¹⁶ liet zien dat er bij veel amateursportclubs weinig aandacht is voor het thema criminele inmenging; er wordt binnen clubs weinig over gesproken. De meest toegepaste maatregel tegen criminele inmenging is om de gesprekken met sponsors/donateurs met meerdere bestuursleden te voeren en een transparante financiële verslaglegging. Clubs schakelen niet gauw hulp in bij vermoedens over criminele inmenging omdat zij huiverig zijn voor verscherpt toezicht of imagoschade. Daarnaast vinden clubs het lastig om signalen op waarde te schatten en weten zij niet goed waar zij kunnen aankloppen met vermoedens. Voorlichting wordt in het landelijke onderzoek dan ook genoemd als benodigde actie. Als het gaat om preventie, dan is daar volgens het landelijke onderzoek met name een rol weggelegd voor de gemeente en sportbonden.

In dit hoofdstuk wordt beschreven in welke mate Amsterdamse sportclubs weerbaar zijn tegen criminele inmenging. Nemen zij zelf maatregelen hiervoor en wat doen sportbonden voor hun sportclubs? Wat hebben de sportclubs en sportbonden nodig om criminele inmenging te herkennen en te weren? En wat kan de gemeente doen om hierbij te helpen?

3.1 Sportclubs niet altijd in staat om criminele inmenging te herkennen en te weren

Een van de geïnterviewde sportclubs zou gemakkelijk criminele inmenging herkennen omdat de club er eerder mee te maken heeft gehad, de meeste andere geïnterviewde sportclubs zouden het echter moeilijk vinden om criminele inmenging te herkennen. Verschillende factoren maken het lastig voor de sportclubs om criminele inmenging te herkennen. Zo geeft een geïnterviewde aan er niet dagelijks mee bezig te zijn en verhalen 'vanuit de wandelgangen' lastig op waarde te kunnen schatten. Deze geïnterviewde geeft daarnaast aan niet met dit onderwerp bezig te zijn omdat zij niet met sponsors werken. Als dat wel zo zou zijn, zouden zij de sponsors natrekken. Enkele geïnterviewden zouden criminele inmenging vooral herkennen aan ondemocratische beïnvloeding; mensen die invloed willen uitoefenen op de club zonder dat zij daarvoor gekozen zijn. Ook manipulatie en "met geld lopen wapperen" zijn genoemd. Tot slot geeft een geïnterviewde aan zich pas van bepaalde zaken bewust te zijn sinds de invoering van de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR).

Hoe sneller je erbij bent, hoe makkelijker het is het een halt toe te roepen. Als het langer duurt, wordt het moeilijker. Dat is niet eigen ervaring, maar in het algemeen.

¹⁶ Bruinsma, M., Stevens, V., Cremers, R. & Spapens, T. (2020). Criminele inmenging bij amateursportverenigingen. Utrecht/Tilburg: Bureau Bruinsma, Mulier Instituut, Tilburg University.

Over het algemeen hebben de geïnterviewde sportbonden juist het idee dat de (gemiddelde) sportclub criminele inmenging wel kan herkennen. Vaak zitten er goede bestuurders die daartoe in staat zouden moeten zijn; zij kennen hun leden goed en weten wat er speelt. Wellicht zijn sommige mensen wel naïef en hebben ze niet door dat de club interessant is voor criminele activiteiten. Geïnterviewde sportbonden denken daarnaast dat clubs in het algemeen in staat zijn zich te weren tegen criminele inmenging, maar dat dit sterk afhangt van de eerder genoemde kwetsbaarheden, zoals de financiële positie en of er bestuursproblematiek speelt. “Je moet een goed moreel kompas hebben, dat als je op omvallen staat, je een aanbod van geld kan afslaan.” Bij clubs met bestuursproblematiek zien criminelen kansen om daarop in te spelen.

De geïnterviewde sportbonden zijn meer verdeeld over de vraag of clubs zelf in staat zijn criminele inmenging aan te pakken als het speelt. Bij ernstige situaties zullen clubs hulp nodig hebben van de politie, de sportbond en mogelijk de gemeente. Het is bijvoorbeeld lastig voor clubs om iemand te verwijderen die eenmaal aanwezig is. Wanneer iemand binnen de club contacten heeft bij de politie, kan dit helpen. Eén bond denkt wel dat clubs tot op zekere hoogte zelf in staat zijn om het aan te pakken of acties te ondernemen: ze kunnen mensen weren uit de club, bepaalde mensen geen functie geven of niet ingaan op een aanbod.

Vind ik een moeilijke. Ligt eraan hoe ernstig is. Eerst moeten ze herkennen wat er gebeurt en daarna moeten ze er naar handelen. Daar hebben ze ondersteuning bij nodig. Niet alleen van ons, maar ook van de gemeente en van de politie.

Professionals reageren wisselend op de vraag over het kennisniveau van sportclubs over criminele inmenging. Een aantal van hen heeft de indruk dat het kennisniveau (heel) laag is. Volgens hen komt dat doordat er voornamelijk vrijwilligers met diverse opleidingsniveaus en uit alle lagen van de samenleving aan de slag zijn bij sportclubs. Ook zouden de meesten vanuit alle goedheid de club runnen en er vrij naïef in staan. Verder zouden besturen voornamelijk bezig zijn met praktische zaken, zoals het regelen van coaches, met strategie maar ook met het hoofd financieel boven water houden en sponsorgeld binnenhalen. Zoals eerder beschreven in paragraaf 2.8 is het de vraag of een burger, als die zich al bewust is van risico's, bij het aandienen van een grote sponsor, checks kan doen. Ook zou het ondankbaar over kunnen komen als de club lang bezig zou zijn met het controleren van een sponsoraanbod.

Ook hier gaat de filosofie van Johan Cruijff weer op: je gaat het pas zien als je het doorhebt.

Wel geeft een geïnterviewde aan dat een goede bestuurder op basis van zijn “boerenverstand” vragen zal stellen als iemand bijvoorbeeld een groot bedrag contant op tafel legt. Andere geïnterviewden denken dat het kennisniveau over criminele inmenging wisselt tussen clubs. Zo zijn er clubs met een heel sterk bestuur, met “goede denkers” die alert zullen zijn. Maar er zijn ook minder sterke besturen. Volgens een van de professionals verschilt de organisatiekracht per stadsdeel waar de club is gevestigd: met name in Nieuw-West, Zuidoost en Noord is de organisatiekracht kleiner. Wel zou dit in Noord veranderen doordat het stadsdeel zelf verandert.

Door een professional wordt de nuancering aangebracht tussen het bewust en onbewust faciliteren van criminele inmenging, niet alleen in de sport maar in de gehele maatschappij. Wanneer de facilitering onbewust gebeurt, heeft men niet door dat criminele inmenging speelt.

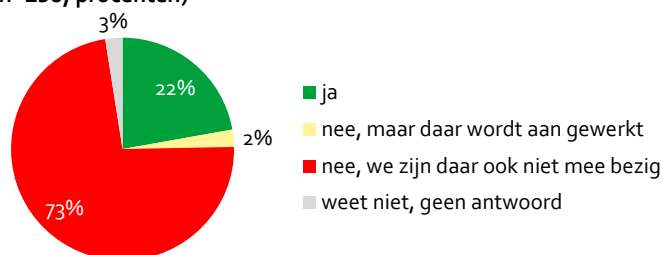
Als dat aan het licht komt, kan met die clubs het gesprek worden aangegaan. Na zo'n gesprek zijn er clubs die er niet mee door gaan maar ook clubs die er toch mee doorgaan. Ook zouden sportclubs niet altijd rondbellen naar eerdere clubs waar iemand betrokken is geweest en is er geen mogelijkheid om bijvoorbeeld bij de bond na te gaan of mensen op een zwarte lijst staan.

Een aantal professionals hebben de indruk dat sportclubs weten waar ze terecht kunnen wanneer zij signalen van criminele inmenging binnen hun club hebben. Zo kan men terecht in het "reguliere circuit", zoals aangifte doen bij politie of melden via andere contacten. De politie zou immers de enige opsporingsbevoegdheid hebben tegen criminele inmenging. Of er daadwerkelijk aangifte wordt gedaan is de vraag. Een ander denkt dat vooral de sportbond benaderbaar is voor clubs maar dat het de vraag is in hoeverre sportbonden dergelijke signalen adequaat oppakken. Een van de professionals denkt dat clubs wel weten waar ze naartoe zouden moeten maar dat georganiseerde misdaad niet zo makkelijk wordt gesignaleerd; clubs hebben het niet zo gauw door omdat het erg langzaam gaat en clubs dankbaar zullen zijn als middelen druppelsgewijs binnenstromen. Tot slot is er ook een geïnterviewde die denkt dat clubs niet weten waar ze – op de politie na - terecht kunnen: er is geen centraal meldpunt bij opsporingsinstanties voor dergelijke problematiek.

3.2 Veel sportclubs nemen geen bewuste maatregelen tegen criminele inmenging

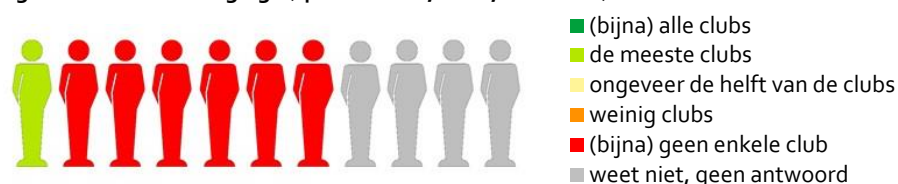
Ongeveer driekwart van de ondervraagde sportclubs zegt op dit moment geen maatregelen te nemen om zich te weren tegen criminele inmenging en is daar ook niet mee bezig (figuur 3.1). Twee procent heeft nog geen maatregelen genomen maar werkt daar wel aan en 22% zegt wel maatregelen te nemen. Clubs met veel leden zeggen vaker maatregelen te nemen dan clubs met weinig leden. Verder nemen veldvoetbalclubs relatief vaak maatregelen ten opzichte van andere clubs.

Figuur 3.1 Neemt uw sportclub maatregelen om zich te weren tegen criminele inmenging? (sportclubs, n=158, procenten)

Ook sportbonden is gevraagd een schatting te maken van hoeveel van hun Amsterdamse clubs maatregelen nemen om zich te weren tegen criminele inmenging. Zes van de elf bonden denken dat (bijna) geen enkele sportclub dat doet (zie figuur 3.2). Eén sportbond denkt dat de meeste clubs dat wel doen en vier bonden kunnen geen schatting maken of gaven geen antwoord.

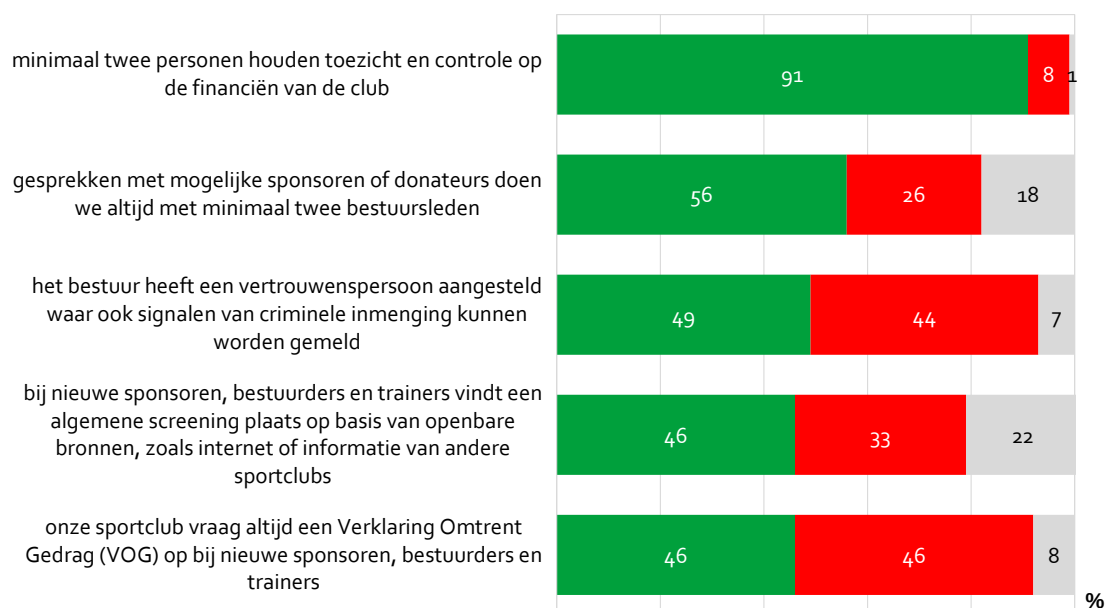
Figuur 3.2 Hoeveel van uw Amsterdamse sportclubs nemen naar schatting maatregelen om zich te weren tegen criminele inmenging? (sportbonden, n=11, aantallen)

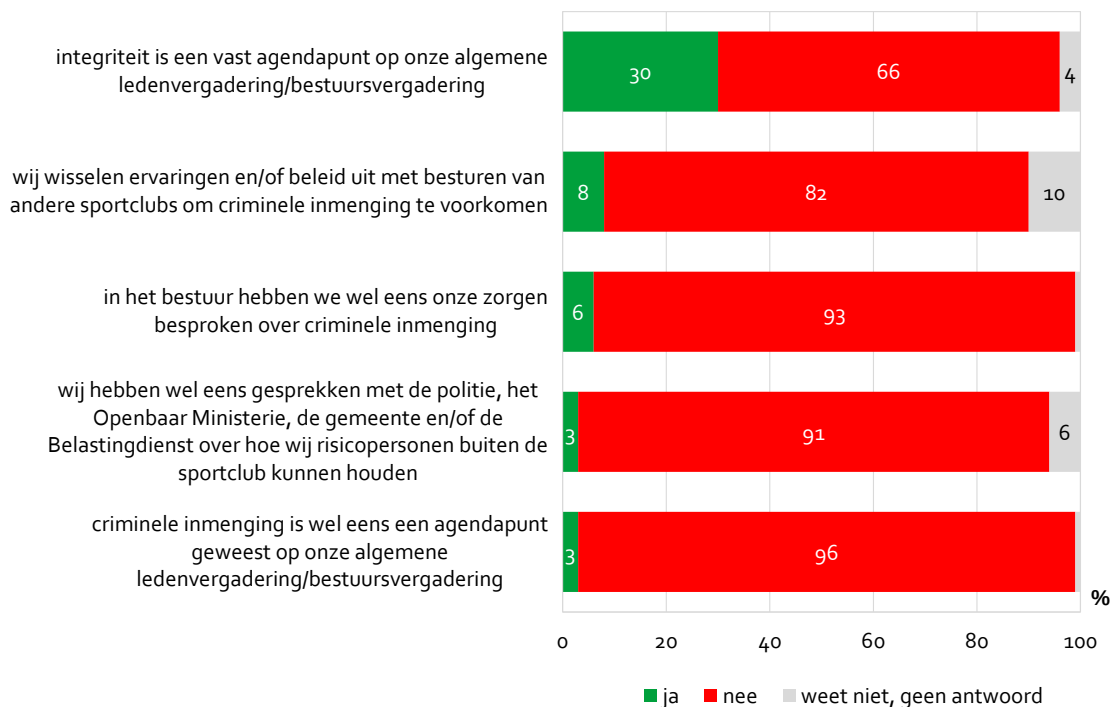

Aan de sportclubs is in de enquête vervolgens een lijst met mogelijke maatregelen voorgelegd die de kans op criminele inmenging zouden kunnen verkleinen. De clubs is gevraagd of deze maatregelen bij hun sportclub van toepassing zijn. Het verschilt sterk per maatregel in hoeverre die wordt toegepast. Toch is voor zes van de tien maatregelen het percentage clubs dat de maatregel toepast hoger dan de 22% van de clubs die zegt maatregelen te nemen om zich te weren tegen criminele inmenging (figuur 3.3).

Zo zegt 91% van de ondervraagde sportclubs dat minimaal twee personen toezicht en controle houden op de financiën van de club. Het minst vaak (bij 3%) is criminele inmenging weleens een agendapunt geweest op de algemene ledenvergadering of de bestuursvergadering of hebben respondenten gesprekken gehad met de politie, OM, gemeente of belastingdienst over hoe risicopersonen buiten de deur te houden. Er wordt überhaupt weinig over criminele inmenging gesproken binnen de sportclubs: 8% wisselt ervaringen uit met andere clubs om criminele inmenging te voorkomen en 6% bespreekt zorgen over criminele inmenging in het bestuur. Maatregelen op het gebied van nieuwe sponsors, bestuurders of trainers worden vaker toegepast, maar meestal niet door een (grote) meerderheid van de clubs.

Figuur 3.3 Kunt u aangeven welke van de volgende situaties van toepassing zijn voor uw sportclub? (sportclubs, n=158, procenten)

De meeste geïnterviewde sportclubs nemen enkele maatregelen ter voorkoming van criminele inmenging of zijn daarmee bezig. Daarbij komt een aantal overeen met bovengenoemde maatregelen uit de enquête, maar ook een aantal andere maatregelen werden genoemd:

- Meerdere gesprekken voeren met trainers over hun beweegredenen om trainer bij de club te worden.
- Bij een niet-pluis gevoel, bijvoorbeeld bij een potentiële sponsor, meer vragen stellen.
- Werken met verschillende functies binnen het bestuur/de club, de taken verdelen over zoveel mogelijk mensen.
- Besluiten moeten breed gedragen worden en niet door één persoon worden genomen.
- Geïnteresseerden voor bestuursfuncties eerst laten meelopen.
- Screening van leden en proberen te achterhalen waarom zij bij de club willen voetballen.
- Het opnemen van het onderwerp criminele inmenging in statuten en huisregels.¹⁷

In het begin is het even tijdrovend om dat te organiseren maar daarna werkt het heel goed. Het grote voordeel is dat je gaandeweg weinig problemen hebt. Vaak is het opruimen van problemen achteraf tijdrovender en kostbaarder dan dat je dat vooraf goed voorkomt.

Wel vindt een van de geïnterviewde sportclubs het moeilijk te bepalen of zij genoeg doen; als er niets misgaat, doen zij kennelijk voldoende maar als het wel misgaat hebben ze kennelijk onvoldoende gedaan. Tot slot vertelt een sportclub dat zij geen maatregelen nemen tegen criminele inmenging omdat zij niet zouden weten welke maatregelen. Deze club geeft aan dat er niet veel tijd wordt besteed aan criminele inmenging en het binnen het bestuur geen gespreksonderwerp is omdat zij er niet mee worden geconfronteerd. De sportclub werkt veel

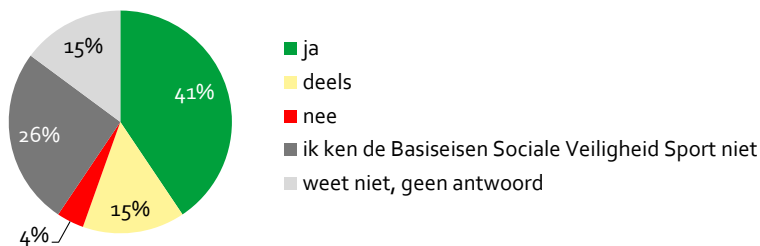
¹⁷ Een geïnterviewde is op dit idee gekomen naar aanleiding van dit onderzoek.

met kinderen en hecht daarom meer belang aan het voorkomen van ongewenst gedrag, zoals seksuele intimidatie.

3.2.1 Basiseisen Sociale Veiligheid Sport door 41% toegepast

De gemeente Amsterdam wil dat sportaanbieders waarmee de gemeente een contractuele relatie heeft minimaal voldoen aan basiseisen op het gebied van sociale veiligheid. Zo wordt van trainers en begeleiders van de sportclub gevraagd om te beschikken over een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) en gaat het om het tekenen van de Gedragscode Sociale Veiligheid. Daarnaast moet de sportclub over een vertrouwenscontactpersoon beschikken. Vanaf 1 januari 2022 wordt de samenwerking met sportaanbieders beëindigd die geen inspanningen verrichten om de basiseisen op orde te krijgen.¹⁸ 41% van de ondervraagde sportclubs zegt de Basiseisen Sociale Veiligheid Sport van de gemeente Amsterdam toe te passen (figuur 3.4).¹⁹ 15% zegt dat deze deels worden toegepast en 4% zegt dat deze niet worden toegepast. Een kwart (26%) kent de basiseisen echter niet en 15% zegt het niet te weten of geeft geen antwoord. Sportclubs met 0-50 leden zeggen het minst vaak de basiseisen toe te passen (25%), gevolgd door sportclubs met 51-100 leden (27%).

Figuur 3.4 Worden bij uw sportclub de Basiseisen Sociale Veiligheid Sport van de gemeente Amsterdam toegepast? (sportclubs, n=158, procenten)

3.3 Clubs zien belang van thema criminele inmenging maar er is weinig tijd voor beschikbaar

De geïnterviewde sportclubs willen zo min mogelijk tijd en energie in het thema criminele inmenging onderwerp investeren omdat zij druk zijn met de hele organisatie van de sportclub. Een van hen merkt op dat het risico daarbij wel is dat criminele inmenging toch gebeurt en het dan te laat is. Ook geeft een enkeling aan dat wel alle benodigde tijd en energie in dit thema geïnvesteerd moet worden omdat het een belangrijk thema is en het afbreukrisico hoog is wanneer er iets gebeurt. Een van de sportclubs steekt wel veel energie in dit thema omdat dit nodig zou zijn in de omgeving waar zij actief zijn. Er zijn bij de club bijvoorbeeld veel jongens met een crimineel verleden.

¹⁸ Bron: <https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/sport/sportaanbieders/sportaanbieders-sociale-veiligheid/basiseisen/>

¹⁹ Van de ondervraagde sportclubs is echter niet bekend of zij een contractuele relatie met de gemeente hebben en dus verplicht zijn om de Basiseisen Sociale Veiligheid Sport toe te passen.

Binnen de tijd en energie die de geïnterviewde sportclubs hebben om met dit thema bezig te zijn, zien zij vooral mogelijkheden om geïnformeerd te worden, zowel het bestuur als alle andere betrokkenen binnen de club. Dit kan bijvoorbeeld via een Webinar of een hand-out, maar ook door het thema op te nemen in bestuursvergaderingen en de statuten van de club. Tot slot vindt een geïnterviewde sportclub het lastig in te schatten wat de mogelijkheden zijn om te investeren in dit thema en is vooral benieuwd wat erbij komt kijken.

3.3.1 Professionals raden diverse acties aan om criminele inmenging te weren bij clubs

Als het gaat om de vraag wie er *verantwoordelijk* voor is om criminele inmenging bij sportclubs tegen te gaan, vinden de meeste geïnterviewde sportclubs dat deze verantwoordelijkheid ligt bij de sportclubbesturen. Ook een aantal geïnterviewde sportbonden en professionals delen deze mening. Maar ook opsporingsinstanties, de gemeente en sportbonden zouden een verantwoordelijkheid hebben tegen criminele inmenging.

Tuurlijk het bestuur. Klip en klaar. We zijn verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de club. We hebben het mandaat gekregen van de leden.

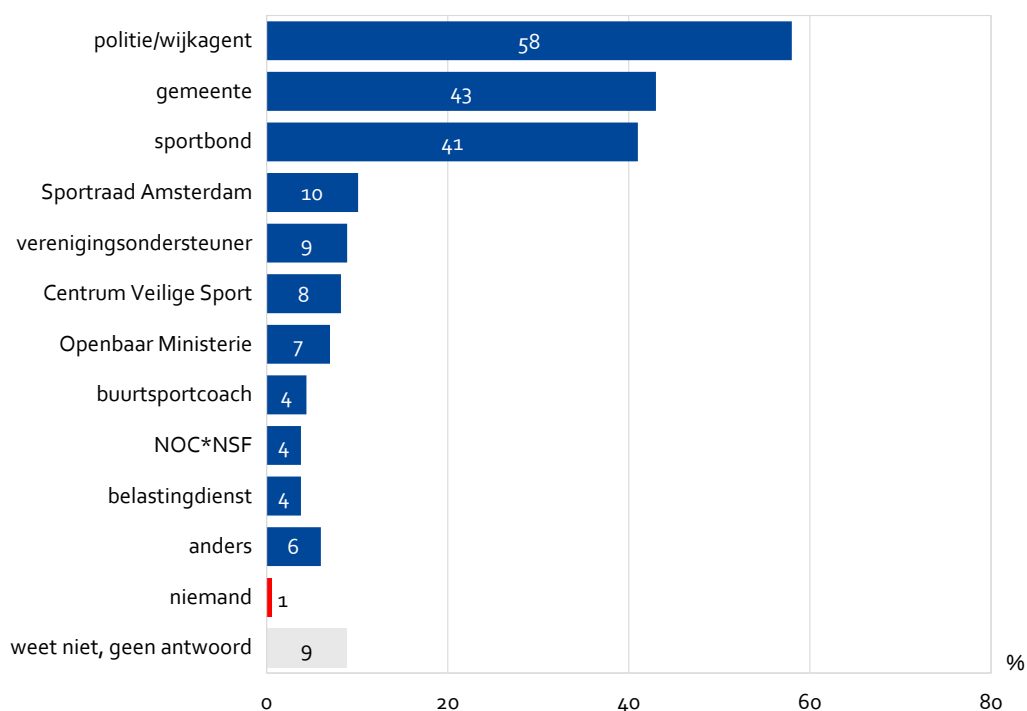
Geïnterviewde professionals is gevraagd wat zij zelf als eerste zouden doen om criminele inmenging buiten de deur te houden als zij in het bestuur zouden zitten van een sportclub. Hoewel de kanttekening is gemaakt dat niet voor elk scenario iets kan worden bedacht, zijn er diverse antwoorden gegeven van wat geïnterviewden zouden doen:

- Het bestuur moet goed opletten, ook streng zijn op kleine zaken. Als iets wat niet pluis voelt toch wordt geaccepteerd, wordt het steeds moeilijker om er nog uit te komen.
- Bestuursleden dienen zich goed te laten informeren over hun taken.
- Vrijwilligers (zoals trainers, coaches en bestuursleden die met kinderen omgaan) een VOG laten overleggen.
- Inbouwen van 'simpele waarborgen' ten opzichte van de sponsorgelden: een KVK-uitdraai laten zien of sponsorgeld giraal over laten maken.
- Geen samenwerking aangaan met iemand die het eerste elftal veel geld wil betalen.
- Antecedentenonderzoek doen bij mensen die van buitenaf de club komen met veel geld.
- Financiële procedures op orde hebben en beschikken over een kascontrolecommissie, met accountants die vragen stellen.
- Zorgen dat meerdere mensen zicht hebben op de financiën; het 'vier ogen principe': minstens twee mensen moeten tekenen voor een nieuwe sponsor en er moet controle zijn van andere mensen in de club. De jaarrekening laten controleren.
- Richt het beleid dusdanig in dat er sprake is van een gezonde sportclub met een open structuur en een goede band met de gemeente.
- Een 'minder aantrekkelijke cultuur creëren' voor criminele inmenging, bijvoorbeeld door een brede sportclub te zijn waar prestatie geen prioriteit is maar waar het gaat om een leuke sportervaring die niet is gebaseerd op geld: "Je hoeft niet te verdienen en dan ben je ook minder vatbaar."
- Binnen de club afspraken maken over de ambities en dat er geen professionalisering plaatsvindt met 'groot geld'. Wellicht een vertrouwenspersoon instellen en een signaal afgeven dat bepaalde gedragingen niet worden getolereerd, bijvoorbeeld als bij andere clubs wel effect plaatsvindt door 'het grote geld'.

3.4 Sportclubs zouden bij vermoedens vooral in gesprek gaan met de politie, gemeente of sportbond

Bij vermoedens van criminele inmenging zouden sportclubs zelf vooral in gesprek willen gaan met de politie of de wijkagent (58%), gevolgd door de gemeente (43%) en de sportbond (41%, figuur 3.5). Met afstand volgen andere organisaties als de Sportraad (10%), verenigingsondersteuner (9%), Centrum Veilige Sport (8%) en het OM (7%). Eén procent van de ondervraagde sportclubs zou met niemand in gesprek willen gaan bij vermoedens van criminele inmenging.

Figuur 3.5 Stel dat u vermoedens van criminele inmenging bij uw sportclub zou hebben, met wie zou u daarover in gesprek willen gaan? (meerdere antwoorden mogelijk, sportclubs, n=158, procenten)

Twee geïnterviewde sportclubs zijn wel eens naar een sportbond gegaan met vragen of meldingen over criminele inmenging. De ene situatie bleek niet te behoren tot de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de sportbond, de ander is wel geadviseerd door de sportbond. Een andere club heeft de bond zelf nooit over dit thema benaderd maar zou de bond daar wel een goede partij voor vinden, onder meer omdat de bond als overkoepelend orgaan alle verhalen tot zich zou moeten krijgen en daarmee zicht heeft op wat er gebeurt. Bovendien klopt een club hierover wellicht aan bij de bond omdat de bond niet direct tot de overheid behoort.

3.5 Meeste sportclubs hebben geen behoefte aan hulp en ondersteuning van personen of organisaties om de sportclub te weren tegen criminele inmenging

Ongeveer vier op de vijf (79%) sportclubs hebben geen behoefte aan hulp of ondersteuning van personen of organisaties om hun sportclub te weren tegen criminele inmenging (figuur 3.6). Zestien procent heeft deze behoefte wel. Zij willen vooral hulp van de sportbond (8%) of van gemeente (8%). Clubs met 500 leden of meer hebben relatief vaak behoefte aan hulp of ondersteuning (29%). Daarnaast hebben clubs die zelf te maken hebben gehad met criminele inmenging of signalen daarvan hebben gezien meer behoefte aan hulp en ondersteuning dan clubs bij wie dat niet het geval is.

Figuur 3.6 Heeft u behoefte aan hulp of ondersteuning om uw sportclub te weren tegen criminele inmenging? Zo ja, van wie? (meerdere antwoorden mogelijk, sportclubs, n=158, procenten)

Sportclubs die aangeven geen behoefte te hebben aan hulp of ondersteuning om zich te weren tegen criminele inmenging noemen verreweg het vaakst dat criminele inmenging niet speelt bij hen of dat er geen signalen of vermoedens van zijn. Hierbij geven sportclubs vaak aan dat zij een kleine club zijn. Ook wordt vaak genoemd dat clubs geen sponsors hebben of dat ze er zelf voor zorgen criminele inmenging buiten de deur te houden. Andere redenen zijn volgens de clubs dat zij een goed bestuur, financiële transparantie en een kascontrole hebben, dat zij geen contante betalingen, weinig sponsorgelden, geen clubhuis of andere bezittingen hebben en dat er sociale controle binnen de club bestaat doordat clubleden elkaar al jarenlang kennen (ons kent ons). Ook een lage begroting, waardoor er weinig geld omgaat in de club, is genoemd. Alle antwoorden zijn te vinden in de bijlage.

Het speelt totaal niet bij onze kleine vereniging zonder wedstrijdsporelementen. Zodra wij hier wel mee van doen denken te krijgen, richten wij ons gelijk naar de politie.

Dit speelt niet in onze club, er is geen sponsoring en geen kapitaalgoederen of onroerend goed. Geen geldstromen uit horeca of kantine, zelfs de tenues worden verkocht door X. We hebben een zeer kleine begroting die op de jaarlijkse ALV wordt gepresenteerd en waar een kascommissie controle uitvoert.

Sportclubs die wel behoefte aan hulp of ondersteuning hebben maar niet weten van wie of die niet weten of ze die behoefte hebben geven ook meestal aan te denken dat criminele inmenging niet speelt bij hun sportclub. De hulp of ondersteuning waar de sportclubs wel behoefte aan hebben, wordt in de volgende paragraaf beschreven.

Algemene informatie en/of actuele zaken op dit gebied die zich voordoen of gedaan hebben bij verenigingen binnen de bond.

Centraal algemeen aanspreekpunt die advies geeft voor vervolgstappen.

3.6 Zes op de tien sportclubs zeggen niets nodig te hebben om criminele inmenging te weren

Zes van de tien (62%) sportclubs zeggen in de enquête überhaupt niets nodig te hebben om zich te weren tegen criminele inmenging. 13% geeft geen antwoord of weet het niet. De overige 25% geeft wel aan iets nodig te hebben. Op de vraag wat zij nodig hebben om criminele inmenging te weren, wordt hulp bij het herkennen van criminele inmenging vaak genoemd. Uit de interviews kwam al naar voren dat de sportclubs het niet altijd even gemakkelijk vinden om criminele inmenging te herkennen bij sportclubs (zie paragraaf 3.1). Hieronder staat beschreven wat de sportclubs het vaakst nodig hebben:

- Voorlichting of informatie over het herkennen van criminele inmenging.
- Ontvangen van voorbeelden en uitwisselen van ervaringen.
- Voorlichting of informatie over het aanpakken van criminele inmenging bij vermoedens.
- Een aanspreekpunt of een meldpunt waar clubs terecht kunnen met vragen of meldingen.
- Meer handhaving en straffen, de pakkans voor criminelen vergroten en hen afschrikken.
- Toezicht op financiën en financiële transparantie.
- Informatie over potentiële sponsors (bedrijven).
- Verplichte VOG.

Alle antwoorden zijn te vinden in de bijlage.

Informatie over hoe het te herkennen en waar je terecht kan bij een vermoeden. Zoals al gezegd: het is vaak een grijs gebied dus de stap naar de politie omdat iets niet goed voelt, is wat groot.

Zelf heel goed opletten als bestuur, van elke vrijwilliger een VOG verklaring eisen, nooit iets betalen zonder een officiële factuur. Verder denken wij, zeker ondergetekende, dat de [...]sport niet aantrekkelijk is om A) te sponsoren en B): geld (zwart) in de kantine bijvoorbeeld te steken.

Ook in de interviews is een aantal zaken genoemd die de clubs nodig hebben:

- Kennis over matchfixing.
- Kennis voor vrijwilligers over hoe zij om kunnen gaan met leden met criminele antecedenten.
- Beschikken over voldoende vrijwilligers.
- Bestuurlijke ondersteuning van de gemeente, bijvoorbeeld door in de bestuurskamer te komen of bij vergaderingen aan te sluiten.
- Een vertrouwenspersoon waar men terecht kan om te sparren over een specifieke situatie, bijvoorbeeld bij de politie.

3.7 Sportbonden hebben niet altijd voldoende kennis in huis om sportclubs te helpen met criminele inmenging

De sportclubs die wel behoefte aan hulp en ondersteuning hebben, willen deze hulp vooral vanuit de sportbonden. Bij de sportbonden waarmee is gesproken, is criminele inmenging echter niet echt een thema binnen het beleid. Wel spreekt een van de geïnterviewden over een bestuursreglement, waarbinnen vooral aandacht wordt geschonken aan gedragsregels. Ook is er een verschil of er binnen de bond genoeg kennis/kunde is om sportclubs te helpen op dit thema. Eén van de bonden geeft aan dat er ruim voldoende kennis is: verschillende mensen binnen de bond zijn bezig met deze thematiek en er is een groot netwerk. Een ander zegt vooral zelf de aangewezen persoon te zijn om hiermee om te gaan en dat de aandacht die hier naartoe gaat en de kundigheid afhangt van de mate waarin dit onderwerp aandacht zal vragen.

Wij hebben ook een bestuursreglement en dat proberen we uit te dragen richting aangesloten verenigingen om dat ook te hebben. Dat we stelling nemen tegen gebruik van verboden middelen of grensoverschrijdend gedrag. Dus ons beleid is om er aandacht op te vestigen en er tegenin te gaan. Dus vooral aandacht voor gedragsregels.

3.7.1 Ondersteuning sportbonden voor sportclubs meer indirect

Alle drie de geïnterviewde sportbonden voelen zich wel verantwoordelijk om sportclubs te helpen criminele inmenging te herkennen, te weren en aan te pakken. Tussen de geïnterviewde sportbonden zijn er verschillen in de mate waarin zij hun sportclubs helpen criminele inmenging te herkennen en te weren. Eén bond verstrekt vooral informatie via nieuwsbrieven, webinars en lokale bijeenkomsten. Ook faciliteert de bond een online omgeving waarin clubs met elkaar kunnen sparren over casuïstiek. Daarnaast helpt deze bond clubs met hun vrijwilligersstructuur en financiën vanuit de gedachte dat weerbare organisaties minder vatbaar zijn voor criminele inmenging. Er zijn wel beperkingen voor de bond in hoeverre zij criminele inmenging kunnen weren. Zo hebben zij bijvoorbeeld geen statuten waardoor zij potentiële bestuursleden kunnen weren wanneer er vermoedens zijn van criminele inmenging.

Kracht [van zo'n bijeenkomst]: aan de ene kant presenteren en publiekelijk reageren. Aan de andere kant: een informeel component; met een biertje aan de bar erover verder praten. Dat leidt tot veel interessante mogelijk leads.

Ook een andere sportbond helpt op een indirecte manier, door te helpen het beleid goed in te richten voor een veilige sportomgeving: "Nadenken over je sponsor, nadenken over inkomsten en uitgaven" en adviseren dat er altijd meerdere personen toegang hebben tot de rekeningen. Een andere sportbond helpt sportclubs vanwege drukte en tijdsgebrek niet maar is wat het veiligheidsdomein betreft wel bezig met (seksueel) grensoverschrijdend gedrag en zij besteden er aandacht aan dat clubs een VOG aanvragen voor vrijwilligers, wat bij kan dragen aan het weren van criminele inmenging.

Als de geïnterviewde sportbonden meer tijd en middelen zouden hebben, zouden ze verschillende stappen zetten voor hun clubs. Een sportbond denkt aan een professional die meer op de club aanwezig kan zijn en kan ondersteunen bij een eerste signaal van criminele inmenging. De andere sportbonden noemen iets wat niet direct met criminele inmenging te maken heeft. Een geïnterviewde sportbond zou graag een beter beeld willen van wat er allemaal speelt bij de sportclubs door langs te gaan bij de clubs. Op dit moment zijn ze vooral afhankelijk van de sportclubs die zichzelf melden.

De sportclubs en professionals zien de volgende rollen weggelegd voor de sportbonden, die deels aansluiten bij stappen die zij al nemen:

- De sportbond kan hulp bieden voor specifieke sporten. Criminele inmenging manifesteert zich wellicht verschillend bij verschillende type sporten.
- Bonden kunnen signaleren wat er speelt bij clubs en kunnen daarmee een samenwerkingspartner zijn voor opsporingsinstanties.
- Sportbonden kunnen sportclubs doorverwijzen naar de juiste instanties.
- Sportbonden kunnen helpen bij herkenning en bewustwording van clubs, bijvoorbeeld door sessies/presentaties met daarin voorbeelden uit het verleden en door het bieden van een meldpunt.

3.7.2 Sportbonden wel behoefte aan hulp en ondersteuning

Naast dat de ondervraagde sportbonden zich verantwoordelijk voelen om de sportclubs te helpen bij het herkennen, weren en aanpakken van criminele inmenging, zeggen zij zelf ook iets nodig te hebben om sportclubs te helpen criminele inmenging te weren. Vijf van de elf bonden geven dit aan in de enquête. Zij zouden met name voorlichtingsmateriaal en informatie willen, zodat zij meer bewustwording kunnen creëren rondom dit onderwerp, bijvoorbeeld in de vorm van een kennissessie of een checklist. Ook in contact komen met andere bonden om samen iets te ontwikkelen wordt genoemd. Eén respondent zou meer handhaving willen zien. Alle antwoorden zijn te vinden in de bijlage. Vijf van de elf bonden kunnen geen antwoord geven op de vraag wat zij nodig hebben en één bond heeft niets nodig.

Ook is er behoefte aan hulp en ondersteuning van personen of organisaties om hun clubs te weren tegen criminele inmenging (zie figuur 3.7). Zes van de elf sportbonden geven dit aan. Drie bonden hebben die behoefte niet. Zij geven vooral aan dat er geen aanleiding is om te denken dat criminele inmenging speelt bij hun clubs. Twee bonden konden geen antwoord geven op deze vraag. Zij geven aan niet op de hoogte te zijn van of en hoe dit speelt bij hun clubs.

Figuur 3.7 Heeft u behoefte aan hulp of ondersteuning om uw (Amsterdamse) sportclubs te weren tegen criminele inmenging? (sportbonden, n =11, aantallen)

Waar de sportclubs vooral behoefte hadden aan hulp en ondersteuning van de sportbond, geven de bonden zelf aan behoefte te hebben aan hulp en ondersteuning van het Openbaar Ministerie, NOC*NSF en de verenigingsondersteuner (zie tabel 3.8).

Tabel 3.8 Van wie heeft u behoefte aan hulp of ondersteuning om uw (Amsterdamse) sportclubs te weren tegen criminele inmenging? (sportbonden, n=6, aantallen, meerdere antwoorden mogelijk)

	aantal
Openbaar Ministerie	3
NOC*NSF	3
verenigingsondersteuner	3
Gemeente	2
Sportraad Amsterdam	1
politie/wijkagent	1
Centrum Veilige Sport	0
Belastingdienst	0
buurtsportcoach	0
ik weet niet van wie	1

3.8 Gemeente zou sportclubs op diverse manieren kunnen helpen

In de interviews is de sportclubs, sportbonden en professionals gevraagd hoe de gemeente hen kan helpen om criminele inmenging te herkennen of te weren. Wat opvalt is dat de geïnterviewde sportclubs over het algemeen geen contact hebben gehad met de gemeente over veiligheidsthema's. Zij hebben hooguit iets ontvangen via een nieuwsbrief van de gemeente of hebben contact met de gemeente gehad over de fysieke veiligheid (zoals verlichting) rondom de club.

Op de vraag wat de gemeente zou kunnen doen is een aantal zaken genoemd, waarbij vooral het helpen herkennen en bewust worden van criminele inmenging centraal staat:

- Het gesprek voeren met clubs zodat zij weten waar zij op moeten letten.
- Publiceren, informeren en e-mails sturen aan de sportclubs.
- Via media bekend maken wanneer er iets is gebeurd rondom criminele inmenging in de amateursport zodat bestuursleden dit in de media zien. Welke media dat moet zijn, hangt af van de bestuurders; voor jongere bestuurders werkt social media wellicht beter.
- Een film of serie maken op basis van een waargebeurd verhaal.
- Het bespreken van casussen in een webinar of een aantal sessies. Het zou interessant zijn een aantal voorbeelden te zien waar sprake is geweest van criminele inmenging.
- Een checklist maken voor het bestuur van de club.

- Een handreiking maken, die ook binnen de club gedeeld kan worden.

Een van de geïnterviewden vindt een folder met voorlichting geen goed idee. In zijn bestuur zouden ze daar niet naar kijken omdat ze zich meer bezighouden met het reilen en zeilen van de club. En ander ziet juist weinig animo voor bijeenkomsten. Er lijken dus meerdere kanalen nodig om sportclubs criminele inmenging te helpen herkennen.

Het is altijd goed om die gesprekken te voeren zodat je weet: oké, let op dit, let op dat. Er zijn veel mensen betrokken bij een organisatie en veel kinderen. Dus je wil het voorkomen dat je moet stoppen of opnieuw moet beginnen. Dit is een thuisbasis voor kinderen, het raakt heel veel mensen als onze organisatie stopt.

Daarnaast kan de gemeente ook een signalerende rol hebben:

- De gemeente kan signaleren wat er speelt bij clubs en kunnen daarmee een samenwerkingspartner zijn voor opsporingsinstanties en de sportbond.
- De gemeente zou grote invloed hebben bij sportclubs op het moment dat er bijvoorbeeld subsidie wordt verleend of een grond/een hal wordt verpacht aan een club. Dan is de gemeente betrokken vanwege het belang voor de wijk, sportgrond is immers schaars en de gemeente heeft een verantwoordelijkheid dat op die grond het goede gebeurt. Ook omdat sport juist is bedoeld om “de jeugd van de straat te houden”.
- Ook heeft de gemeente een toezichthoudende functie als het gaat om vergunningsaanvragen bij de gemeente.
- De gemeente kan kijken naar de subsidies die zij verstrekken aan sportclubs, daar zou eventueel een Bibob aan gekoppeld kunnen worden.
- De gemeente dient contact te hebben met de wijkagent en buurtregisseur, zodat signalen ergens belanden.

Daarnaast kan de gemeente:

- Helderheid verschaffen over voor wie een VOG verplicht is, dat is nu niet altijd duidelijk.
- Tools ontwikkelen waardoor zaken makkelijker na te gaan zijn, bijvoorbeeld een telefoonnummer bij de belastingdienst waar een sponsor gecheckt kan worden.
- Als het “foute boel” is, is het fijn als de gemeente ondersteuning kan bieden. Een aanspreekpunt aanwijzen waar sportclubs terecht kunnen. Dit kan een case manager zijn die voor allerlei zaken het aanspreekpunt is of een specifiek aanspreekpunt voor veiligheidskwesties.
- Kaders scheppen wat gedeeld mag worden met het oog op privacy.
- Sportparkmanagers vanuit de gemeente (her)invoeren, die clubs met raad en daad bijstaan. De sportparkmanagers zouden criminele activiteiten eerder signaleren en daarmee kunnen voorkomen; er ontstaat dan minder anonimiteit.
- Een van de geïnterviewde sportclubs ziet een terugtrekkende beweging van de gemeente in de afgelopen 15 jaar en benadrukt dat de gemeente nu actie moet ondernemen wat betreft criminele inmenging. Tot die tijd blijft de club volgens de geïnterviewde kwetsbaar.

3.8.1 Sportclubs gematigd enthousiast over integriteitsbeleid of huisregels vanuit de gemeente

Over het idee om sportclubs vanuit de gemeente een integriteitsbeleid of huisregels aan te reiken zijn de geïnterviewde sportclubs gematigd enthousiast. Zo zou criminele inmenging er niet mee voorkomen worden. Enkele geïnterviewden zouden een dergelijk document interessant en behulpzaam vinden op hoofdlijn, bijvoorbeeld om naast de eigen regels te leggen of te gebruiken bij het zelf opstellen van een reglement of integriteitsbeleid. Ook zou het als jaarlijkse checklist nuttig kunnen zijn. Kanttekeningen die geplaatst worden zijn dat documenten vanuit de gemeente niet te betuttelend moeten worden en er niet teveel overheidsinmenging plaats zou moeten vinden. Ook zouden documenten niet te ingewikkeld moeten zijn, omdat de sportclubs ook andere prioriteiten hebben die soms urgenter zijn. Daarnaast bestaat bij een van de geïnterviewden de indruk dat communicatie vanuit de gemeente door sommige sportclubs huiverig wordt ontvangen doordat het vertrouwen in de gemeente in het verleden wel eens is geschaad. Deze geïnterviewde oppert dat dergelijke communicatie vanuit de sportbond wellicht tot minder scepsis leidt. Tot slot kan een geïnterviewde niet beoordelen wat er in deze documenten zou staan, maar zegt: "Als het een organisatie zou beschermen, waarom niet?"

3.9 Opsporingsinstanties kunnen helpen bij herkenning en bewustwording van clubs

Ook voor opsporingsinstanties zien clubs, bonden en professionals een rol weggelegd:

- Opsporingsinstanties kunnen samenwerken met bonden en gemeente.
- Politie en justitie kunnen clubs vertellen wat criminaliteit en ondermijning is en kunnen daarmee helpen aan bewustwording.
- Politie kan helpen bij herkenning en bewustwording van clubs, bijvoorbeeld door sessies/presentaties met daarin voorbeelden uit het verleden en door het bieden van een meldpunt.
- Wanneer sprake is van criminaliteit, is de politie aan zet.
- De wijkagent kan bij sportclubs komen zodat de afstand tot de wijkagent kleiner wordt. Ook kan de wijkagent jaarlijks iets vertellen over dit onderwerp zodat men weet wie de wijkagent is die zij kunnen benaderen bij dergelijke signalen.

Tot slot wordt aangegeven dat ondermijning een onderwerp dient te zijn in een integrale aanpak waarin de focus niet enkel ligt op ondermijning maar ook op grensoverschrijdend gedrag, integriteit, seksuele intimidatie en andere problemen die kunnen spelen. Bij clubs met problemen is namelijk vaak sprake van multiproblematiek. Een geïnterviewde pleit dan ook voor een structurele, duurzaam gefinancierde aanpak voor een veilig sportklimaat. Daarbij wordt aangegeven dat op dit moment een aanpak volgt naar aanleiding van een incident. Wanneer de aanpak stopt, 'stort alles in elkaar'. De problematiek is van alle tijden en dus moet er structureel, blijvend aandacht voor zijn. Ook is opgemerkt dat op dit moment een plek ontbreekt waar signalen besproken kunnen worden en dat iets pas wordt aangepakt wanneer het bij de politie wordt gesignaleerd, daarvoor niet.

Gemeente Amsterdam

Postbus 658
1000 AR Amsterdam

data.amsterdam.nl